

Važnost estetskog uređenja prostora dječjeg vrtića

Božek, Sara

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:505589>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Sara Božek

VAŽNOST ESTETSKOG UREĐENJA PROSTORA DJEČJEG
VRTIĆA

Završni rad

Čakovec, srpanj 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Sara Božek

VAŽNOST ESTETSKOG UREĐENJA PROSTORA DJEČJEG
VRTIĆA

Završni rad

MENTOR: red. prof. mr. art. Ljubomir Levačić

SUMENTOR: predavač, Andrija Večenaj

Čakovec, srpanj 2024.

Zahvala

Želim iskoristiti ovu priliku da izrazim iskrenu zahvalnost svima koji su doprinijeli realizaciji mog završnoga rada na fakultetu. Ovaj rad predstavlja krunu mog akademskog putovanja, a bez vaše podrške i inspiracije ne bih uspjela ostvariti ovaj važan cilj.

Prije svega, želim se zahvaliti mentoru red. prof. mr. art. Ljubomiru Levačiću i sumentoru predavaču Andriji Večenaju na neumornoj podršci, strpljenju i vodstvu tijekom procesa izrade rada. Vaše stručno znanje i savjeti bili su neizmjerljivo vrijedni i doprinijeli su kvaliteti ovoga rada.

Veliku zahvalnost dugujem i svojoj obitelji i dečku koji su mi pružili neograničenu podršku i razumijevanje tijekom mog akademskog obrazovanja. Bez vaše ljubavi i podrške, ovo bi putovanje bilo mnogo teže.

Također, želim se zahvaliti svim profesorima, kolegama i svima ostalima koji su me inspirirali svojim znanjem i entuzijazmom tijekom studiranja. Vaša je podrška bila ključna u mom akademskom razvoju. Nadam se da će ovaj rad biti doprinos, kako mojem osobnom i profesionalnom razvoju, tako i zajednici u kojoj djelujem. Ponosna sam na postignuće koje smo zajedno ostvarili i radujem se budućim izazovima i dostignućima.

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	Važnost (poticajnog) prostorno-materijalnog okruženja vrtića	2
2.1.	<i>Uloga odgojitelja u stvaranju poticajnog okruženja</i>	4
2.2.	<i>Uloga arhitekta u stvaranju poticajnog okruženja</i>	5
3.	Filozofija ljepote i “lošeg ukusa”	7
3.1.	<i>Estetika</i>	7
3.2.	<i>Kič</i>	7
4.	Estetika u alternativnim pedagoškim koncepcijama	9
4.1.	<i>Montessori pedagoška koncepcija</i>	9
4.2.	<i>Waldorfska pedagoška koncepcija</i>	13
4.3.	<i>Reggio Emilia pedagoška koncepcija</i>	17
4.4.	<i>Agazzi pedagoška koncepcija</i>	20
5.	Uloga estetskog odgoja	22
5.1.	<i>Odgojitelj i estetika</i>	22
6.	Boja	24
6.1.	<i>Osnovna svojstva boja</i>	24
6.1.1.	<i>Kromatska svojstva boja</i>	24
6.1.2.	<i>Tonska svojstva boja</i>	26
6.1.3.	<i>Kontrastna svojstva boja</i>	28
6.2.	<i>Psihološko djelovanje i simbolika boja</i>	31
7.	Primjena materijala sa stajališta dizajna.....	36
8.	Idejno arhitektonsko rješenje dječjeg vrtića.....	41
8.1.	<i>Organizacija boravka odgojno-obrazovne skupine</i>	42
8.2.	<i>Vizualizacije prostora</i>	44
9.	ZAKLJUČAK	46
10.	LITERATURA.....	47
	IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA.....	49

SAŽETAK

Važnost estetskog uređenja prostora dječjeg vrtića

Tema ovog završnog rada jest važnost estetskog uređenja prostora dječjeg vrtića. Rad obuhvaća teorijski dio u kojem se tumači prostorno-materijalno okruženje djeteta, odnosno kako okruženje djeluje na dijete. Estetsko uređenje prostora dječjeg vrtića ima važnu ulogu u cjelokupnom razvoju djeteta, a u njegovom nastajanju sudjeluju i odgojitelji i arhitekti te ostali stručnjaci različitih profila. Pedagoški pažljivo promišljeno i estetski atraktivno prostorno okruženje, uz to što obogaćuje fizičko okruženje, doprinosi emocionalnom, kognitivnom i socijalnom razvoju djeteta. Pedagoški promišljeni prostori motivirajući su te pridonose dječjem istraživačkom duhu, potiču kreativnost i samostalnost te obogaćuju iskustva stjecanja znanja i učenja kroz aktivnosti. U radu je objašnjena fenomenologija kiča i estetike te važnost estetike u alternativnim pedagoškim koncepcijama koje se, uz redovite i posebne programe, svrstavaju u programe odgoja i obrazovanja prema *Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe RH* (2008). Riječ je o Montessori, Reggio Emilia, Agazzi i Waldorfskoj pedagoškoj koncepciji. Estetika i vizualan dojam doprinose poboljšanju uvjeta i kvaliteti pedagoških standarda određenih zakonom. Raznolikost prostora, fleksibilnost, dinamičnost, maštovitost i kreativnost, s ugodnošću obiteljskog doma i estetikom, oplemenjuju prostor dječjeg vrtića te obogaćuju dječju vizualnu percepciju, čime se i sam boravak u prostorima dječjeg vrtića doima ugodnijim. Nadalje, u radu je objašnjena uloga odgojitelja u estetskom odgoju te estetski odgoj općenito, koji se ostvaruje i kroz likovno stvaralaštvo za kojim djeca imaju potrebu od najranije dobi. Uređenje prostora ne podrazumijeva samo oblik prostorije i boje koje u njemu prevladavaju, već i odabir kvalitetnih komada namještaja na kotačiće, čime se stvaraju uvjeti za svakodnevnu transformaciju prostora ovisno o dječjim interesima i potrebama. Kvalitetnim i estetičkim uređenjem, prostor dječjeg vrtića postaje „treći odgojitelj.” Vrtić bi trebao biti mjesto gdje se djeca susreću s estetikom jer nemaju svi priliku susresti se s nečim lijepim izvan ustanove dječjeg vrtića.

Ključne riječi: prostorno-materijalno okruženje, estetika, odgojitelj, estetski odgoj, „treći odgojitelj”

SUMMARY

The importance of the aesthetical spatial arrangement of the kindergarten

The topic of this thesis is "The importance of the aesthetical spatial arrangement of the kindergarten." The paper explores how the spatial-material environment of a kindergarten affects children, with a particular emphasis on aesthetic design. An aesthetically pleasing and pedagogically well-thought-out environment contributes to the physical, emotional, cognitive, and social development of the child. The creation of such an environment involves educators, architects, and experts from various fields. Pedagogically designed spaces motivate children, stimulate their spirit of exploration, creativity, and independence, and enrich their learning experiences through activities. The paper analyzes the phenomenology of kitsch and aesthetics, as well as the importance of aesthetics in alternative pedagogical concepts, including Montessori, Reggio Emilia, Agazzi, and Waldorf pedagogical concepts, which are recognized according to the *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe RH* (2008). Aesthetics and visual impressions improve the conditions and quality of pedagogical standards. Diversity, flexibility, dynamism, imagination, and creativity, along with the comfort of a home-like environment, enhance the kindergarten space, enriching children's visual perception and making their stay in preschool more enjoyable. Additionally, the role of educators in aesthetic education and the general aesthetic education achieved through artistic creation, which children need from an early age, is explained. Furthermore, the design of the space includes not only the shape of the room and the prevailing colors but also the selection of quality furniture on wheels, allowing for the daily transformation of the space according to children's interests and needs. With quality and aesthetic design, the preschool environment becomes the "third educator." In practice, the preschool should be a place where children encounter aesthetics, as they may not have the opportunity to experience something "visually pleasing" outside the kindergarten institution.

Key words: spatial-material environment, aesthetics, educator, aesthetic education, "third educator"

1. UVOD

Završetkom svog srednjoškolskog obrazovanja stekla sam zvanje dizajnera unutrašnje arhitekture u Graditeljskoj školi u Čakovcu. S obzirom na prethodno stečeno znanje i sposobnosti, odlučila sam napraviti ovaj završni rad kao jedan projekt dječjeg vrtića, pritom kombinirajući svoje znanje iz struke dizajnera te znanje i teoriju koju sam usvojila tijekom svog akademskog obrazovanja na studiju Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Kako bi ovaj završni rad imao smisla, bilo je potrebno obuhvatiti sve aspekte prostora dječjeg vrtića, odnosno objasniti kako poticajno prostorno-materijalno okruženje djeluje na dijete i njegovu psihu te kako odgojitelji i arhitekti mogu doprinijeti takvom okruženju, stvarajući prostor koji, uz roditelje i odgojitelje, nazivamo „trećim odgojiteljem.” Kako bi prostor bio funkcionalan i ispunjavao sve preduvjete kvalitetne odgojno-obrazovne ustanove te reflektirao način na koji odgojitelji percipiraju djecu, potrebno je obratiti pažnju i na estetsko uređenje prostora dječjeg vrtića. Navedeno uključuje pomno odabrane i pedagoški promišljene materijale i namještaj uz pomoć kojih se djeca mogu izražavati i istraživati. Upravo se iz tog razloga stvaraju prostori koji su estetski lijepi te u kojima djeca mogu razvijati svoje emocionalne, socijalne, intelektualne i tjelesne sposobnosti. Svako je dijete individua koja „oku ugodno” percipira na svoj način, prema vlastitom ukusu te čiji se estetski senzibilitet razlikuje od ostalih. Djetetu će prostor biti privlačniji ako je koncipiran tako da kod djeteta pobuđuje želju za istraživanjem, a pritom ne sputava dječju radoznalost; obogaćen je materijalima te svojim psihološkim djelovanjem boja ima pozitivan ishod za dijete. Estetsko uređenje prostora dječjeg vrtića vrlo je važna stavka za ostvarenje estetskog odgoja djeteta i njegov smisao za ljepotu u budućnosti. Navedeno će se ostvariti samo ako je ono poticajno, funkcionalno, pedagoški promišljeno i estetski osmišljeno.

2. Važnost (poticajnog) prostorno-materijalnog okruženja vrtića

Djeca uče aktivno, istražujući i čineći, u suradnji s drugom djecom, stoga kvalitetno prostorno-materijalno okruženje pridonosi visokom obrazovnom potencijalu. Bogato i poticajno okruženje omogućava postavljanje hipoteza, istraživanje, eksperimentiranje, a sve u svrhu rješavanja problema s kojima se djeca susreću. Mogućnost izbora moguća je samo ako postoji raznovrsnost, raznolikost i stalna dostupnost materijala koji kod djece potiču neovisnost i autonomiju. Takva raznovrsnost materijala u prostornoj organizaciji vrtića znatno poboljšava socijalne interakcije među djecom te promovira susrete, kao i interakciju djeteta s odgojiteljem. Ugodnost doma jedan je od najvažnijih kriterija kvalitete prostornog uređenja vrtića. Ono treba biti ugodno, primamljivo i što više nalikovati obiteljskome domu, zato što djeca sve češće više vremena provode u vrtiću nego kod kuće. Vrtić „po mjeri obitelji” za djecu predstavlja prostor ugodne, mira, odmora, opuštanja i druženja, a to se postiže tihim centrima u kojima se nalaze naslonjači, ležajevi, fotelje i strunjače, te tepisi, jastuci i zavjese koje djetetu dočaravaju ugodnu obiteljsku atmosferu. U taj prostor boravka možemo uključiti sve ono što bismo uključili kada bismo npr. uređivali dnevni boravak kod kuće (oaza mira): zelenilo, slike na zidu i slično. No, za tako nešto nije potrebno kupovati već gotove stvari i predmete, već je mnogo toga moguće improvizirati prilagodbom postojećeg namještaja i opreme (karton, stare strunjače, tkanine...). Djeca poimaju vrtić kao mjesto sreće, radosti i učenja, stoga je prvi djetetov dojam o vrtiću vrlo važan. Taj prvi susret trebao bi biti prijateljski, bez previše problema, da se dijete poželi vratiti u takvo okruženje (Slunjski, 2008).

Mirniji kutci u prostorima boravka djece (privatne niše) osiguravaju djetetovu potrebu za privatnošću, te ako poželi, dijete se može izdvojiti i osamiti od ostatka skupine. Improvizacijom kutijama od kartona (kućice-skrivalice), vrlo se lako može napraviti skriveni kutak u koji će se djeca rado skrivati za vrijeme igre ili za vrijeme njihovog privatnog trenutka. U tim kućicama djeca mogu oformiti svoj poseban centar koji svakoga dana može predstavljati nešto novo: jedan dan igru s lutkama, drugi dan listanje slikovnica i sl. Ovakva su skrivena mjesta poželjna prilikom adaptacije kada se dijete odluči povući od ostatka skupine i promatra sa sigurne udaljenosti što se događa, sve dok ne odluči izaći.

Uskraćivanje „tajnih mjesta” u praksi se nikako ne preporučuje, zato što odgojitelji neprestano grade povjerenje sa svojom djecom iz skupine te radi izgradnje kvalitetnog odnosa koji je

nezaobilazan preduvjet uspješnog odgoja (Slunjski, 2008).

„Poticajno okruženje je "bogato opremljen prostor" koji dijete, u suradnji s ostalima (vršnjacima i odraslim osobama) potiče na istraživanje "svijeta" kojim je okružen, uči se odnosu s drugima i postaje socijalno i emocionalno dobro "prilagođena" osoba, koja može uspostaviti zadovoljavajuće odnose s okruženjem” (Valjan Vukić, 2012, str. 6).

Poticajno prostorno okruženje vrtića promovira suradnju i suradničko učenje, slobodu, odgovornost, neovisnost i samostalnost na kojima se i temelji odgojno-obrazovna praksa vrtića. Prostor se može pregrađivati na manje prostorne jedinice u svrhu poticanja komunikacije i suradnje među djecom jer se prilikom podjele prostora djeca automatski formiraju u manje skupine. Takva je komunikacija kvalitetnija nego što je u većoj skupini djece. Ipak, kada odlučimo podijeliti prostor, svaka ta zasebna cjelina treba sadržavati ponudu logičkog i svrsishodnog materijala i poticaja za određenu vrstu aktivnosti, čime dolazimo do formiranja novih centara aktivnosti („kutića”). Kvalitetna organizacija prostora i centara aktivnosti pridonosi dobroj atmosferi i dobrom ozračju u skupini (Slunjski, 2008).

„Kriteriji "dobre atmosfere" ili "dobrog ozračja" vrtića mogu biti: istodobno zbivanje različitih aktivnosti djece (ne rade svi isto nego svatko odabire ono što želi), radno ozračje, tj. zaposlenost djece (svi imaju nekog posla koji im je zanimljiv), veseli žamor djece (razgovaraju, igraju se, raspravljaju), slobodno kretanje djece prostorom (aktivnosti nisu statične jer je malo djeci svojstveno kretanje), slobodan odabir sadržaja i druge djece s kojom će stupiti u aktivnost (ne moraju činiti samo ono što su za njih isplanirali odrasli) i slično.” (Slunjski, 2008, str. 24).

Iako se nekada može dogoditi da u skupini imamo više djece, to nikako nije prepreka u kvalitetnoj organizaciji prostora. Velik broj djece u manjim prostornim cjelinama puno lakše samostalno organizira aktivnosti, nego da je taj prostor boravka nepodijeljen. Kod organiziranja centara aktivnosti važna je dostupnost raznolikog materijala za svu djecu, kako bi tijekom boravka u vrtiću bili zaposleni s nečim njima zanimljivim te istovremeno ostvarivali svoj puni potencijal učenja. Materijali moraju biti svrhoviti, odnosno djeci mora biti jasna logika njihova kombiniranja i mogućeg korištenja, stoga u određenom centru stoje isključivo oni materijali koji su predviđeni za taj centar. Npr. u likovnom se centru nalaze tempere, vodene boje, kolaž i slično, dok se u

građevnom centru nalaze kocke. Ipak, kako bi centri aktivnosti mogli samostalno funkcionirati, ponekad je potrebno osigurati i dodatne materijale/opremu (Slunjski, 2008). Tako u centru prirode možemo imati lišće, no kao dodatnu opremu možemo osigurati povećala kojima djeca mogu istraživati list, jer list sam za sebe kod djece neće privući preveliku zainteresiranost i pozornost (ako ih može samo gledati).

Još jedan važan kriterij u organiziranju centara aktivnosti jest stalna dostupnost materijala. Ako dijete ne može uhvatiti i koristiti predmete jer su previsoko ili su zatvoreni i dostupni samo kada odgojitelj tako odluči, time nikako ne doprinosimo promoviranju neovisnosti djece, njihovim željama i interesima. Kvaliteta prostora doprinosi zadovoljavanju djetetovih potreba na njemu najprimjereniji i najsvrhovitiji način do kojeg će doći shodno svojim interesima, različitim vrstama inteligencije, urođenim potencijalima i razvojnim sposobnostima. Tako dijete svakodnevno može stupati u interakciju s raznim sadržajima uz pomoć kojih uči i istražuje, kao što su npr. glazbena, jezična, prirodoslovna, matematička i druge inteligencije (Slunjski, 2008).

Autorica Slunjski i sur. (2015) navodi kako je kvaliteta prostora trajan proces te da se poticajnost prostora mijenja usporedno s interesima i potrebama djece. Ako odgojitelj ne prepoznaje kontekst dječjih aktivnosti, u prostor može uvoditi nepotrebne promjene koje mogu narušiti odgojno-obrazovne potencijale prostora, stoga je pedagoška promišljenost prostora vrlo važna kako bi se ostvario visoki obrazovni potencijal.

2.1. Uloga odgojitelja u stvaranju poticajnog okruženja

Uloga je odgojitelja stvaranje uvjeta za djetetovo samostalno učenje. On mora osmisliti pedagoški promišljeno okruženje za aktivnosti u kojima će djeca moći samostalno ili na indirektni poticaj odgojitelja istraživati, eksperimentirati, otkrivati zakonitosti materijalne i socijalne sredine. Odgojitelj ne smije direktno i verbalno davati rješenja, već mora biti pomagač, promatrač, opskrbljivač i voditelj kako bi osigurao razvoj djeteta i učenje uz bogatu ponudu materijala. Djeca uče na prirodan, holistički i integriran način pa je s obzirom na to odgojiteljev zadatak omogućavanje okruženja koje polazi od prirode učenja djeteta, što uključuje podršku u učenju. Materijal koji se djeci nudi treba biti bogat s obzirom na kvalitativnu i kvantitativnu dimenziju te uvijek dostupan. Okruženje za učenje i življenje treba promovirati suradnju, neovisnost, samoregulaciju, međusobno poštivanje tuđih mišljenja, postavljanje pitanja, razgovor, rješavanje

problema, refleksiju i samovrednovanje djece i odgojitelja. Takvo je okruženje kvalitetnije ako se promiče sloboda i samostalnost djeteta (Slunjski, 2008).

Dakle, uloga odgojitelja u stvaranju poticajnog okruženja je jasna – kontinuirano stvaranje takvog okruženja. Njihova uloga izrazito je važna za razvoj djece, posebice uloga graditelja temelja na kojima djeca grade svoju budućnost.

2.2. Uloga arhitekta u stvaranju poticajnog okruženja

Arhitektonsko oblikovanje vrtića ima veliku ulogu u kvaliteti odgojno-obrazovnog procesa. Kako bi se doprinijelo kvalitetnom institucijskom življenju djeteta, potrebno je izbjegavati adultocentristički usmjerenu praksu vrtića radi nefunkcionalne organizacije i osmišljenosti prostora. Važno je povezivanje stručnjaka različitih profila poput pedagoga i arhitekata, no i suradnja s odgojiteljima, dizajnerima, krajobraznim arhitektima i sl. Njihov međusobni angažman stvara ravnotežu u arhitekturnoj izvedbi suvremenog odgojno-obrazovnog prostora, tj. suvremenog dječjeg vrtića. Postoje mnogi stručni skupovi na kojima se okupljaju strani i domaći stručnjaci različitih profila, a čiji je cilj rasprava i iznošenje promišljanja o različitim aspektima prostora i njegovog utjecaja na odgojno-obrazovni proces. Neki od takvih skupova su međunarodni simpoziji „Hura-arhitektura” i „Prostor koji odgaja” održani u Zagrebu, te edukacija „KoHo pedagogija.” Prostor se s pravom naziva „trećim odgojiteljem” upravo radi suradnje stručnjaka iz područja arhitekture i pedagogije, čijom suradnjom se izgrađuje i oblikuje prostor dječjeg vrtića. U Republici Hrvatskoj se početkom 2000-ih vrlo jasno mogla vidjeti razlika u izgradnji vrtića, odnosno je li vidljiva suradnja tih dviju struka ili su vidljivi pokušaji kompenziranja pogrešaka nastalih prilikom nesuradnje arhitekata i pedagoga. Na primjer, arhitektura zgrade koja zadovoljava estetskim dizajnom, no neadekvatna je struktura rukohvata stubišta s prevelikim razmacima (mogućnost padanja djece); tlocrt dječjeg vrtića koji nalikuje „kutiji za jaja”, odnosno pojačava izolaciju i individualizam, a smanjuje stjecanje socijalnih iskustava te susrete i druženje djece različitih skupina, a isto tako smanjuje uvjete za profesionalnu refleksiju, suradnju odgojitelja i planiranje zajedničkog rada. Također, primjećuje se nedovoljna funkcionalnost prostora radi premale kvadrature i velikog neprikladno iskorištenog prostora hodnika i drugih pomoćnih prostora, što nepovoljno utječe na organizaciju i kvalitetu odgojno obrazovnog procesa; prostor koji „nedovoljno poziva na suradnju” neadekvatno opremljenim prostorima za svakodnevnu suradnju s roditeljima. Da bi se osigurala djetetova privatnost, potrebno je izbjegavati staklene

površine kao vanjske stijenke zgrade vrtića, staklene pregrade između toaleta i hodnika kojima svi prolaze. No, kada se pravilno koriste, staklene stijene doprinose preglednosti i povezuju djecu u vrtiću (Slunjski, 2015).

3. Filozofija ljepote i “lošeg ukusa”

3.1. Estetika

Pojam znanosti o ljepoti, odnosno estetike dolazi od grčke riječi *aisthanomai*, a označava osjećaj ili opažaj. Estetika je sve ono što nas okružuje i što možemo osjetiti ili opaziti kao oku ugodno, no ono može biti i ne tako oku ugodno, odnosno ružno, ili nešto što se nalazi između lijepoga i ne tako lijepoga. Estetika je zapravo filozofija umjetnosti, odnosno filozofija lijepoga, a ona obuhvaća sve elemente koje možemo opaziti. Ona je prisutna u svakom aspektu našeg svakodnevnog života, od oblačenja i donošenja nekih odluka pa sve do načina na koji dizajniramo i uređujemo prostor u kojem boravimo. Kod oblikovanja prostora u kojem živimo ljudi uz pomoć estetskog senzibiliteta stvaraju njihovom oku ugodno i funkcionalno okruženje koje svojim uređenjem utječe na ljudsko raspoloženje i produktivnost te sprječava prokrastinaciju. Od iznimne je važnosti i estetsko uređenje prostora dječjeg vrtića jer kroz pomno odabran i osmišljen prostor djeca stvaraju temelje za kulturu življenja u budućnosti. Djeca proširuju svoje estetske horizonte upoznavanjem različitih kultura i umjetnosti te razvijaju razumijevanje i poštovanje prema drugačijem. Pritom je vrlo važno razlikovati umjetnost ljepote i fenomen kiča koji se često odnosi na nešto trivijalno, sentimentalno ili bez estetske vrijednosti, nasuprot estetici koja prepoznaje i cijeni pravu umjetnost. Integracija estetike u odgojno-obrazovni proces počinje već samim koraćanjem u prostor boravka djece te kroz posjete raznim muzejima, umjetničkim izložbama, radionicama i projektima ili pak kroz kulturu znatiželje pričanjem priča, gledanjem filmova koji imaju svoju kvalitetu, čitanjem knjiga itd. (Pehofer, 2014).

3.2. Kič

Fenomen kiča možemo susresti ne samo u umjetnosti, već i u uređenju doma, stilu odijevanja, glazbi, filmovima pa čak i u stavovima i mišljenjima pojedinaca. Često se kič opisuje kao nešto neautentično, pretjerano i površno, s ciljem da se nešto prikaže lijepim, no upotrebom nekorektnih elemenata to može izgledati nekusno i nekvalitetno. Tu su prisutne bujne dekoracije sa šljokicama, perlama, neskladnim bojama ili bilo kojim drugim prenaplašenim detaljima koji mogu ispasti vulgarno ili površno. Kič se može odražavati i na određene trendove, društvene norme ili pak na kulturne vrijednosti koje u jednoj kulturi mogu biti cijenjene, a u drugoj se mogu smatrati

animozitetom. Kako bismo razvili kritički stav prema nečemu što smatramo kičem ili lijepim, potrebno je razviti estetski senzibilitet biranjem autentičnih i nepretjeranih estetskih izraza u umjetnosti i kulturi.

Iako se kaže da „o ukusu ne treba raspravljati”, u posljednjih se dvadesetak godina javilo nekoliko studija o ukusima. Isprva se riječ *kič* javljala samo u Njemačkoj jer je tamo bila najizraženija fenomenologija kiča, dok se danas koristi u cijelome svijetu i označava shvaćanje lošeg ukusa, doživljaja ili odnosa prema nekom umjetničkom djelu. Termin *kič-čovjek* označava osobu koju prati nerazumijevanje ili relativno razumijevanje moderne umjetnosti, tj. njihova nepripremljenost da shvati i zavoli umjetnost, što možemo pripisati nedostatku obrazovanja i estetskih navika. Oni smatraju da je potrebna ugodnost, dopadljivost, slatkasti dojmovi i dekoracije kako bi se ostavio dojam u društvu, ne bazirajući se na ozbiljnost i kritičku djelatnost (Dorfles, 1997).

Cilj je kiča prikazati osobu ili predmet bogatijim, uglednijim i stilski naprednijim nego što zaista jest. Takvim se postupcima često može pokvariti kvaliteta i estetski smisao prostora, čije se ozračje znatno mijenja gubljenjem vrijednosti i zanemarivanjem estetskih komponenata potrebnih za funkcionalnost. Pretjerana dekoracija, prenatrpanost nepotrebnim komadima namještaja i drugi elementi kiča mogu rezultirati neprikladnim ishodom kod uređenja prostora u dječjem vrtiću. Kako bi se to spriječilo, djecu od najranije dobi potičemo razvijanju estetskog senzibiliteta i osjećaja za lijepo.

4. Estetika u alternativnim pedagoškim koncepcijama

Estetika ima značajnu ulogu u alternativnim pedagoškim koncepcijama. Naglasak je često na holističkom pristupu obrazovanju i razvoju djece. Takav pristup omogućuje integraciju umjetnosti, kreativnosti i estetskih vrijednosti u procesu učenja djeteta, uz stvaranje poticajnog okruženja za cjelokupni dječji rast i razvoj. Također, estetika je vrlo važna i u dječjem likovnom izražavanju, tj. razvoju dječjih likovnih kompetencija. Gledajući estetiku s pedagoškog stajališta, ona doprinosi obrazovanju. Početkom 20. stoljeća javlja se reforma u odgoju i obrazovanju, odnosno pojavljuju se alternativne pedagoške koncepcije te je njihovo glavno obilježje bio kritički odnos prema tradicionalnom odgojno-obrazovnom procesu. Suvremeni demokratski politički pluralizam, kao takav, trebao se uspostaviti i u odgojno-obrazovnim ustanovama (Matijević, 2001). Pojam društveno-socijalnog pluralizma podrazumijeva svaku društvenu zajednicu čije se mišljenje vezano uz etiku, religiju i jezik razlikuje u odnosu na pojedinca ili skupinu (Katić, 2009).

Neki od primjera alternativnih pedagoških koncepcija u predškolskom odgoju i obrazovanju su Montessori pedagogija, Waldorfska pedagogija, Reggio Emilia pedagogija te Agazzi pedagogija. Njihov je cilj približavanje odgojno-obrazovnog procesa potrebama i očekivanjima djece te njihovih roditelja. Takve pedagoške koncepcije pružaju mogućnost izbora i tako doprinose pluralizmu u odgojno-obrazovnom procesu. Učenje se odvija kroz razne aktivnosti, a pritom se djecu potiče na samostalnost u radu, učenje iz okoline ili iz vlastitog iskustva (Zrilić, 2014).

Kako bi se ovakve alternativne pedagogije uspješno provodile i kako bi se ostvarivali njihovi ciljevi, prostorno-materijalno okruženje mora biti kvalitetno i pedagoški promišljeno.

U programe odgoja i obrazovanja, prema *Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe Republike Hrvatske* (2008), uz redovite i posebne programe, svrstavaju se i alternativni pedagoški programi Marije Montessori, Rudolfa Steinera, sestara Agazzi, Reggio koncepcije i dr.

4.1. Montessori pedagoška koncepcija

Maria Montessori formirala je svoju pedagošku koncepciju u prvom desetljeću dvadesetog stoljeća. To je bila tzv. radna (aktivna) škola čiji je cilj bio unijeti više ručnog rada i aktivnog

učenja, više slobode za djecu i učitelje te napuštanje forme razredno-satnog sustava. Na Mariu Montessori utjecali su brojni znanstvenici poput Rousseaua, Pestalozzija, Fröbela, Itarda, Seguína i drugih, a njezina je ideja zapravo bila korištenje raznih didaktičkih materijala poput geometrijskih tijela (valjak, kocka, piramida) kako bi djeca u vrtiću razvijala svoju motoriku i osjetila. Isprva se ova tehnika koristila kod djece sa smetnjama u razvoju kako bi se sustavnim promatranjem i odgovarajućim vježbama razvijalo svako osjetilo. Na taj bi se način određene sposobnosti mogle uvježbati do te mjere da djeca sa smetnjama mogu samostalno zadovoljavati neke svoje životne potrebe. Također, Montessori je poznavala i Freudove radove. On je navodio da određeni problemi i smetnje nastaju u djetinjstvu, a Montessori se pitala zašto se onda to i ne rješava u početnim stadijima, tj. u ranoj dobi. Tako je Maria Montessori svoju odgojnu koncepciju zasnivala na spoznaji o razvojnim fazama dječje osjetljivosti. Sukladno tome, ona navodi da je zadaća učitelja/odgojitelja, uz ulogu organizatora i usmjerivača, osigurati odgovarajuće materijale i sredinu za samoaktivnost djece (Matijević, 2001).

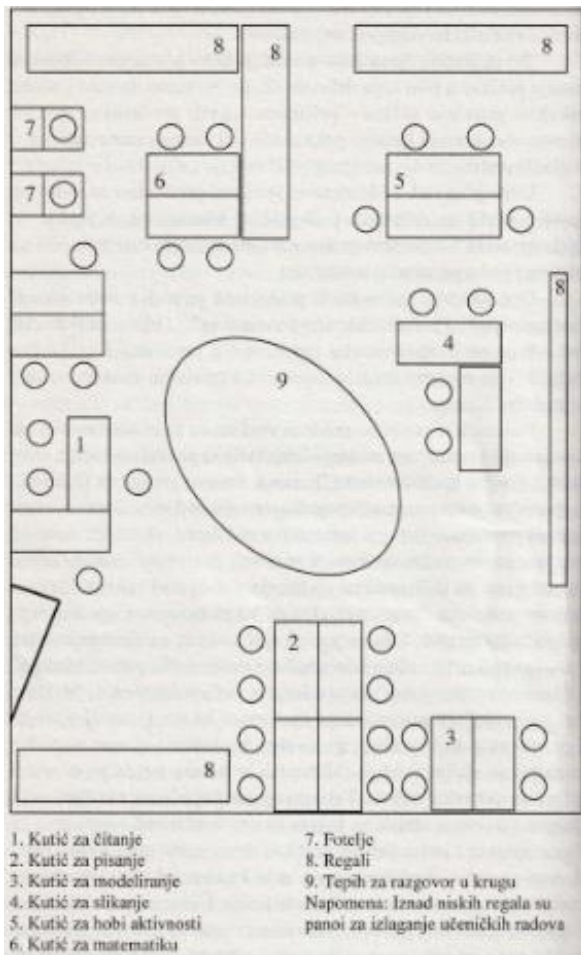
Prostor treba biti poticajan, a kako bi se to postiglo, potrebno je osigurati razvojni materijal primjeren dobnoj skupini djece. Takvi su materijali pažljivo odabrani i uredno posloženi u prostoru, te postoji samo jedna vrsta/komplet didaktike određenog materijala. Zbog te jedne vrste materijala, djecu se potiče na socijalizaciju, odnosno na „čekanje” i uljudnu međuljudsku komunikaciju. Uz to, takav materijal namijenjen je povezivanju logikom jer se u skupinama mogu nalaziti djeca različitih dobnih skupina, različitog socijalnog i intelektualnog razvoja te različitih interesa. Takva raznolikost i složenost materijala kod djece pobuđuje spontanost i slobodu za odabirom željene igračke. Osim toga, bitno je navesti kako su osnovne psihičke potrebe djece upravo kretanje, red, jezik i ljubav, a kako bi se te potrebe zadovoljile, osigurani su takvi materijali. To su, dakle, materijali iz svakodnevnog života (zakopčavanje gumba, zaključavanje...), materijali za razvijanje pokreta i osjeta (taktilne ploče), materijali za matematiku i jezik, i slično. Sva sredstva i pomagala uredno su posložena u prostoru tako da ih djeca mogu dohvatiti i naći kada god požele. Obično je riječ o didaktičkim igračkama napravljenim od drveta, kože, lima, plastike, kartona, plasteline, boja i sl. (Matijević, 2001).

Soba boravka djece uređena je sredina za rad i učenje, te se po namještaju i rasporedu sobe razlikuje od standardnih i tradicionalnih soba boravka djece. Namještaj je većinom raspoređen uz rub prostorije, stolovi i stolice su grupirani ili posloženi pojedinačno, a uz zid su posložene police

i ormari puni materijala za samostalan rad djece koji je njima na dohvat ruke. Neki od tih materijala su radne vježbenice, „gramatička kutija”, kutija sa zadacima za pravopis, štapići za nizanje, zemljovidi, prirodno-znanstvene vježbe i razni drugi materijali. Soba je još dodatno ukrašena dječjim radovima, slikama i crtežima; postoje kavezi sa živim životinjama poput ptičica te zelenilo i biljke koje pružaju osjećaj ugone i doma. Takva uređena sredina potiče djecu na samostalan rad i aktivnosti uz pomoć kojih će zadovoljiti svoje potrebe. Postoje razni centri aktivnosti u kojima su pohranjeni svi materijali za rad, pa tako imamo kutak za pisanje, čitanje, modeliranje, slikanje, kutak za hobi aktivnosti, matematiku i dr. Kao važna značajka Montessori pedagogije, u sredini sobe nalazi se tepih kao mjesto za razgovor u krugu (Matijević, 2001).

Ovo su još neke karakteristike okoline opremljene prema Montessori pedagogiji:

- Proporcionalnost prostora po mjeri djeteta – predmeti i materijali prilagođeni veličinom i dimenzijama djetetu za lakše manipuliranje ovisno o njegovim mogućnostima;
- Jednostavnost i ograničenost okoline – jednostavna struktura prostora kako ne bi došlo do zabune i ometanja djeteta prilikom odabira njemu prihvatljivih aktivnosti;
- Privlačnost i izazovnost okoline – okolina koja poziva dijete da u njoj djeluje i da se brižno odnosi prema takvoj okolini;
- Urednost i čistoća okoline – važnost osjetljivosti prema redu, tj. pozicioniranje predmeta u prostoru radi orijentacije djeteta i uporišnih točaka oslonaca;
- Sigurnost i zaštita okoline – osigurano neometano i slobodno kretanje u prostoru s prevencijom opasnosti; police otvorenog tipa na kojima se nalazi pribor poredan od jednostavnijeg prema zahtjevnijem, od bližeg prema daljem i s lijeva na desno, sukladno tome kod djece se izaziva želja za korištenjem tog pribora i materijala (Philipps, 1999).

Slika 1.
 Skica učionice za nastavu po Montessori metodi
 (Matijević, 2001)

Slika 2.
 Montessori dječji vrtić

(<https://www.archdaily.com/930510/how-to-stimulate-childrens-autonomy-through-architecture-and-the-montessori-method>)

(pristupljeno 7. lipnja 2024.)

4.2. *Waldorfska pedagoška koncepcija*

Utemeljitelj Waldorfske pedagoške koncepcije i osnivač prve Waldorfske škole, Rudolf Steiner, temeljio je cijeli taj pedagoški pokret na antropozofiji. Antropozofija je znanost o tijelu, duši, duhu i svijetu. Antropozofija se može tumačiti putem pitanja „Što postoji prije rođenja i poslije smrti?” (Matijević, 2001, str. 58). Tim pitanjem logičkim se putem dolazi do spoznaje o izvanmaterijalnom svijetu, odnosno gdje prestaju objašnjenja prirodnih znanosti, počinju objašnjenja antropozofijom. Steiner navodi kako je čovjek „građanin triju svjetova.” Svojim tijelom pripada svijetu koji spoznaje tijelom; svojom dušom gradi vlastiti svijet, a duhom mu se objavljuje svijet uzvišen nad oba spomenuta.” (Matijević, 2001, str. 58). Nadalje, u antropozofiji se spominju i osjećaj, volja te mišljenje, čime se želi objasniti pitanje osjećaja, tj. osjeća li još netko osjećaje na isti način kao i mi. Tu se osjećaju pridružuje volja kojom ljudi utječu na izvanjski svijet, te mišljenje kojim se uzdižemo iznad vlastitog života. Antropozofija čovjeka objašnjava kao minerala koji nastaje razmnožavanjem, a svojim rastom i razvojem on postaje konačno obličje. Tu se pronalazi poveznica s biljkama i životinjama, te definira razlika između živog (koje se prenosi nasljeđem) i neživog. Uz to, antropozofija čovjeka ističe kao fizičko tijelo (mineralni svijet), eteričko ili životno tijelo, duševno tijelo i JA. Kako bi međusobno razlikovao ljude, Steiner ih je objašnjavao kroz oblike duha, odnosno isticao je da niti jedan čovjek nije jednak drugome po pitanju duhovnog obličja. Reinkarnacija, odnosno ponovno rađanje (karma) ima značajno mjesto u antropozofiji. Uz pomoć nje nastoji se objasniti kako su naši postupci u prošlom životu utjecali na naš trenutni životni vijek, i da ono što radimo u sadašnjem životu može utjecati na naš budući život. Ovaj fenomen reinkarnacije Steiner tumači kroz biografiju svakoga čovjeka, tako da svaki čovjek ima svoju biografiju uz pomoć koje se može objasniti njegov životni put. Točnije, da bi se objasnio njegov životni put, mora postojati biografija nekog drugog čovjeka (prijašnji život; ponavljanje jednog bića) uz pomoć koje se može objasniti i njegova biografija. Uglavnom, čovjek je biće tijela, duše i duha, a dijete je ono koje prolazi faze odrastanja i razvoja svijesti na isti način kako su i ostali ljudi prolazili tijekom evolucije (Matijević, 2001).

Odgojno-obrazovne metode i sadržaji Waldorfske pedagogije mijenjaju se sukladno dobi djeteta i njegovim tjelesnim mogućnostima i sposobnostima te duhovnim potrebama. Ona nije usmjerena samo na intelekt djeteta, već i na njegov osjećajni život, usporedno razvijajući stvaralačke i radne navike te volju i interes. Obuhvaćajući sve te stavke djeteta, za waldorfske

učitelje/odgojitelje djeluje vrlo zahtjevno. Waldorfska pedagogija je zapravo pedagogija koja svojom slobodom, jedinstvenošću i besmrtnošću štiti dijete od individualnosti, a učitelj ima ulogu pomagača. Prema antropozofiji, čovjek prolazi kroz tri „rođenja”, odnosno tri sedmogodišnja razdoblja. U prvom sedmogodišnjem razdoblju dijete prolazi kroz fizičko rođenje, u drugom razdoblju (pubertet) prolazi kroz smjene zubiju i eterično rođenje, te traži autoritet odgojitelja kojeg voli, a u trećem sedmogodišnjem razdoblju prolazi kroz astralno rođenje (oslobađanje iz astralne ovojnice), tj. vrhunac puberteta i emocionalnu turbulenciju. Nakon toga slijedi četvrto sedmogodišnje razdoblje mira, zrelosti i sjedinjenosti sa samim sobom (Matijević, 2001).

Estetiku i estetski odgoj u Waldorfskoj pedagogiji ne možemo shvaćati kao zasebno odgojno područje, već kao integraciju s intelektom, emocijama, moralom i radnim odgojem kao sveukupnim rezultatom odgojnog djelovanja. Kao metode učenja primjenjuje se korištenje sadržaja primjerenog dobi djeteta, odnosno želi se postići istovremeno učenje glave, srca i ruke. Posebna obilježja ove pedagogije su poticanje senzibiliteta kreativnosti i umjetnosti te poticanje nadarenosti; stvaranje skladnog nastavnog plana prema potrebama djece i njihovoj osobnosti; obraćanje pažnje i veća usmjerenost na područja interesa koja se trenutno obrađuju. Svoju kreativnost, uz likovnu i glazbenu kulturu, strane jezike i tjelesnu kulturu, djeca izražavaju putem euritmije - vrste umjetnosti pokreta. U literaturi se često naziva „kraljicom waldorfske zajednice”, a zapravo označava uravnoteženost duha, duše i tijela kroz neku pjesmu ili recitaciju. Glazba potječe direktno od izvođača, odnosno ne prenosi se putem kasetofona ili kojeg drugoga medija, već učitelj/odgojitelj pjeva i svira uživo. Takva se glazba često primjenjuje prilikom obilježavanja svetkovina ili drugih važnih dana. Euritmija kod djece razvija tjelesnu inteligenciju, pritom postižući fleksibilnost, slobodu i kontrolu, ali i socijalnu kompetenciju. Uz pomoć euritmije tijelom se mogu oponašati instrumenti i uživljavati se pokretom ravnim ili zakrivljenim linijama te kruženjem. Sve to doprinosi razvoju motorike na terapijski način, a istodobno se njeguje djetetov harmonični odnos između tijela te duha i duše. Cijela se euritmija zapravo svodi na umjetnost i prirodni pokretom. Kao takva, vrlo je važna sastavnica Waldorfske pedagogije. Uz filozofiju glazbe, estetiku možemo prepoznati već kod početnog pisanja tako da se iz slikovnog prenosi u znakovno pismo, što se provodi čitanjem slikovnica koje su u Waldorfskoj pedagogiji jedno od najvažnijih sredstava odgoja. Računanje se povezuje s ritmom i pokretom (npr. zato što se smatra kako su upravo ritam i pokret važan estetski element kod uvođenja djeteta u svijet brojeva), a obično se računske operacije odvijaju uz pomoć kestena i oraha. Na taj se način dijete povezuje s

prirodom i okolinom. Uz to, kroz nastavne se predmete upoznaju s „vrtlarstvom” (sadnjom i košnjom), „zemljom i nebom” (godišnja doba, klima, čovjek, biljke i životinje), „osnovnim zanimanjima i gradnjom” te „poznavanjem zavičaja i domovine.” Sve ono što se nauči, nauči se iz doživljenog ili usvojenog jer se u Waldorfskoj pedagogiji ne koriste knjige ili napravljeni materijali. Ono što se želi prenijeti na komad papira, prenosi se izričitim estetskim stvaralaštvom, stoga se uz crtež (slikanje) i riječi tvore prava umjetnička djela. Na taj se način od najranijeg djetinjstva djeci pokušava dočarati osjećajnost i doživljaj za estetiku putem kontakata s umjetničkim djelima (kiparska djela, grafička djela, reprodukcije i originali slika...), čime se na kraju stvara temelj za buduće doživljaje lijepoga i umjetnički senzibilitet. Estetsko obrazovanje Steiner je smatrao posrednikom razvitka osjećaja za lijepo i za znanje koje je stečeno putem umjetnosti, odnosno povezivao je razvoj djeteta s kulturnom i duhovnom evolucijom ljudskog roda (Valjan-Vukić, Miočić, 2014).

Kao i u teoriji, Waldorfska pedagogija se i u uređenju prostora boravka djece oslanja na antropozofiju i njezine temelje. Arhitektura prostora waldorfskih vrtića omogućava obrazovanje, a kako bi se to moglo provesti, potrebna je primjerena unutarnja organizacija sukladno planiranim aktivnostima. Najvažnije je da je soba boravka djece prikladna njihovoj dobi i razvoju. U prvom sedmogodišnjem razdoblju, razdoblju vrtića i predškole, zbog djetetove potrebe za kretanjem i da sebe doživi kao „ja”, u prostoru se pokušava dočarati atmosfera doma, udobnosti, sigurnosti te sveukupnog poticajnog okruženja (Migliani, 2020). Neki od kriterija zadovoljenja prostora Waldorfske pedagogije koje navodi Migliani su:

- već spomenuta udobnost – prostor poput cjeline, tj. doma, postoje fizičke prepreke (stalci, marame itd.) koji odvajaju prostor stvarajući veći kutak za npr. jedenje i manji kutak za npr. osamu, mir i tišinu;
- sklad među umjetnostima – dovoljno prostora za izvođenje euritmije, dramatizaciju, sviranje, izložbu dječjih umjetničkih radova;
- ritmički elementi – ritam prostora, ritam kroz ponavljanje elemenata, npr. stupova;
- priroda unutra i vani – korištenje prirodnih materijala u aktivnostima, drveni namještaj, dvorište vrtića puno biljaka, zemlje i pijeska, kućice na stablu, poželjna je prozorska daska kako bi djeca imala pogled na zelenilo i prirodu;
- prirodno osvjetljenje – (prilikom svetkovina mogu se koristiti svijeće od prirodnog voska);

- boja – njoj se pridaje najveća važnost pa su tako topliji i svjetliji tonovi (crvena, crvenožuta, narančasta) pogodni za mlađe dobne skupine, zato što te boje vežemo uz aktivnosti, a i zato što je crvena boja jedna od prvih koje dijete raspoznaje; hladniji tonovi (plava, zelena) upotrebljavaju se kod srednje dobne skupine te doprinose usredotočenosti;
 - akromatske crna i bijela se ne koriste u mlađoj dobnoj skupini (apstraktno mišljenje 14 – 21 god.)
 - zidovi u prostoru su najčešće obojeni tehnikom laziranja te bojom breskvinog cvijeta (boja ljudske inkarnacije / ljudske kože, „slika duše”)
- prilagodljivost – adaptiranje prostora, po potrebi, razmještajem namještaja koji je lagan i lako prenosiv; kreveti za spavanje su ili uklopljeni u prostor (kulisa) ili su lako uklonjivi; prostor blagovanja, osim za jelo, služi i kao prostor za neke aktivnosti umjetničkog tipa, a terasa ili vanjski natkriveni prostor služi i za igru i za obilježavanje svetkovina, kazališnih predstava i sl.;
- geometrijska percepcija – geometrijski likovi i oblici postepeno se uvode u dobne skupine od lakših prema složenijima, prateći razvoj djeteta; u sobama mlađe dobne skupine linije su zakrivljenije, a kako djeca rastu, tako se te nježne linije polako pretvaraju u čvrste rubove, odnosno postepeno se razvija dječji osjećaj za estetiku.

Slika 3.
Waldorf dječji vrtić

(<https://www.waldorftoday.com/2014/09/human-beings-as-the-measure-of-things-on-the-architecture-of-waldorf-schools/>)

(pristupljeno 7. lipnja 2024.)

Slika 4.
Waldorf dječji vrtić

(<https://www.waldorfkindergarten-bothfeld.de/kindergarten/>)

(pristupljeno 7. lipnja 2024.)

4.3. Reggio Emilia pedagoška koncepcija

Reggioska pedagogija čvrsto povezuje svoju tzv. otvorenu teoriju i praksu, odnosno teoriju koja se istražuje i razvija u praksi. Riječ je o afirmativnoj i inventivnoj alternativnoj pedagogiji koja polazi od djeteta kao temelja, odnosno smatra se da je dijete biće koje obuhvaća karakteristike kreativnosti, aktivnosti i kompetentnosti, te da je ono biće koje govori više jezika i da se na takav način izražava putem misli, osjećaja i ideja. Odgojno-obrazovna ustanova Reggio Emilia pedagogije otvorenog je i dinamičnog karaktera u kojem su odnosi između djece, roditelja i odgojitelja, te njihova međusobna komunikacija, recipročni. Teoretičari Reggio pedagogije zagovarali su Piageta i njegovu pretpostavku da djetetu treba osigurati uvjete koji su neophodni za njegov rast i razvoj, odnosno za njegovo istraživanje i učenje, no smatraju kako se djecu ne bi trebalo isključivati iz socijalnog konteksta jer djeca kroz interakciju najbolje grade svoja znanja. Također, teoretičari su veliku pažnju posvećivali oblikovanju prostora i organizaciji okruženja u kojem djeca borave kako bi promovirali neovisnost, samostalnost i kvalitetne interakcije između

djeteta i okoline. Razlika između tradicionalne pedagogije i Reggio Emilia pedagogije jest u partnerstvu obitelji i vrtića koji zajedno uče, naspram tradicionalnoj normalizaciji, planiranju odgojno-obrazovnog procesa, redukcionizmu itd. Osim toga, u reggiovskoj pedagogiji važnu ulogu ima već spomenuta organizacija prostora i njegova estetika. Kroz sudjelovanje i zajedništvo stvaraju se prostori koji se pretaču jedan iz drugog, s centrom u središtu koji djeci omogućuje slobodno kretanje, podupire interakciju s ostalom djecom, odgojiteljima i ostatkom zajednice. Prostor je multisenzoran s mnoštvom materijala i poticaja koji su obično pohranjeni u prozirnim kutijama kako bi djeca imala pregled i slobodu nad željenim materijalima, uglavnom neoblikovanim. Takvi materijali omogućavaju djetetu da se izrazi i da razvija senzibilitet za estetiku (Nenadić-Bilan, 2014).

Postoji zabluda da za provođenje Reggio pedagogije zidovi moraju biti obojeni u bijelo, trebamo uvesti ogledala, piramide i svjetlosne stolove. No, nije potrebno samo tako opremiti prostor, već se i zapitati zašto smo tako postupili te kako smo tako unaprijedili odgojno-obrazovni proces. Nadalje, na koji smo način pridonijeli značaju okruženja u pedagoškom smislu. Sudjelovanje i kolektivnost ključne su karakteristike koje prožimaju sva područja Reggio pristupa te su od temeljne važnosti kod stvaranja i korištenja prostora dječjeg vrtića. Umjesto odvojenih prostora koji se koriste za odvojene svrhe, škole su sastavljene od niza povezanih prostora koji teku jedan u drugi. Sobe se otvaraju prema središnjoj piazzzi, oponašajući središnja mjesta okupljanja u gradu, a djeca se slobodno kreću kroz prostor. Ovakav otvoreni koncept potiče sudjelovanje i interakciju te doprinosi općoj vrijednosti otvorenosti prema mnogim različitostima koje djeca, učitelji i zajednica donose sa sobom u škole, tj. različitostima u rasi, vjeri, spolu, jeziku i kulturi. Namještaj je dizajniran da bude višenamjenski. Pregrade se mogu koristiti kako bi djeca stvarala sjene i pričala priče, dok istovremeno služe kao fizička prepreka između dvaju prostora. Ni jedna Reggio odgojno-obrazovna ustanova ne izgleda isto na kraju godine kao na početku. Prostor mora biti pogodan za istraživanje i autonomno otkrivanje, kako za pojedinačnu djecu, tako i za grupe djece koje rade zajedno. Velika se pažnja i trud ulaže u dizajn namještaja i organizaciju prostora i materijala kako bi se djeci olakšalo njihovo korištenje. Ogledala su vrlo važan detalj u uređenju prostora u kojem borave djeca pa ih tako možemo pronaći kako vise sa stropa, iznad kreveta za presvlačenje, u razini dječjeg pogleda ili u obliku piramidalnih prizma čime se zapravo svjetlost reflektira u više pravaca i daje više pogleda na dijete koje se gleda u ogledalo, ali i više pogleda na okolinu. Na taj način djeca stječu sliku o sebi i počinju shvaćati sebe u odnosu na okolinu, što je

temeljno uvjerenje za ovakvu vrstu pedagogije. Prostor Reggio pedagogije obojeni su u bijele ili svjetlije nijanse, a ne u jarke boje za koje mnogi odrasli smatraju da su djeci draže. Razlog tome je to što svjetlije boje pružaju osjećaj svjetlosti i prostoru daju više mjesta, a to je potrebno radi dječjih radova nacrtanih na prozirnim pločama koje uz pomoć prirodne svjetlosti reflektiraju difuzno i zanimljivo svjetlo na zidove. U takvim svijetlim prostorima djeca su glavni dizajneri koji bojom obogaćuju svoj prostor putem raznim crteža i umjetničkih djela (Valentine, 2006).

Prostor je, dakle, organiziran tako da djeci omogućava slobodno izražavanje putem kreativnosti, autonomije, radoznalosti i međusobne interakcije. S obzirom na to da nema hodnika, već su prostori međusobno povezani, kreativnost je još izraženija. To se može primijetiti u prenamjeni nekih prostorija u npr. atelije u kojem djeca izrađuju svoja umjetnička djela uz pomoć odgojitelja, a sve u cilju razvoja estetskog senzibiliteta i vizualnog jezika (Nenadić-Bilan, 2014).

Slika 5.

Reggio dječji vrtić

(<https://campaign.playnlearn.co.nz/blog/a-look-into-the-reggio-emilia-approach>)

(pristupljeno 7. lipnja 2024.)

Slika 6.
Reggio dječji vrtić

(<https://campaign.playnlearn.co.nz/blog/a-look-into-the-reggio-emilia-approach>)

(pristupljeno 7. lipnja 2024.)

4.4. Agazzi pedagoška koncepcija

Agazzi pedagoška koncepcija, uz Montessori i Waldorf, jedna je od najistaknutijih alternativnih pedagoških reformi u Europi. Osposobljavanje osjetila važno je u Aggazi pedagogiji, a pod time se misli na odgoj sluha, odnosno odgoj kroz glazbu. Stvaranje umjetničkog senzibiliteta kroz stimulaciju djetetove nadarenosti u nekim područjima može doprinijeti djetetovim postignućima i poticati dječje stvaralaštvo kroz pasivno učenje. Agazzi koncepciju razvile su krajem dvadesetog stoljeća sestre Rossa i Carolina Agazzi. Njihove odgojne metode predstavljaju osnovni preduvjet za odgoj u dječjim vrtićima sadašnjosti, a takvi vrtići otvoreni su prema zajednici, obitelji, okolini i prirodi putem koje dijete stječe svoja životna iskustva. Karakteristika Agazzi pedagogije jest poštovanje djeteta i uvažavanje djece kao kreativnih sukreatora prostora vrtića. Uz to, ona se karakterizira kao pedocentristička, tj. dijete je u središtu; igra joj je polazna točka kod odgoja (pedagogija igre); usklađuje neposredan didaktički cilj s odgojnom stvarnošću (svrhovita pedagogija); neophodnost (majčinska pedagogija) i pedagogija uređivanja, odnosno uređenje je

estetično, što bi značilo da je utemeljeno na dobrom ukusu i lijepome, odnosno da je pojam reda u središtu. Pod pojmom reda smatra se materijalni red (svaki predmet ima svoje određeno mjesto), duhovni red (unutarnji mir i ljepota), mentalni, intelektualni, moralni, društveni te estetski red (umjetnost ljepote i dobrog ukusa). Odgojiteljeva je uloga poticanje unutarnjeg istinskog učenja, odnosno poticanje djeteta da postane ono što zaista jest. Sposobnost prilagođavanja raznim situacijama i individualnim potrebama djeteta zahtijeva spremnost odgojitelja na reakciju te odbacivanje rutina i navika kako bi se svojim duhom prilagodio duhu djeteta, uveo fleksibilnost itd. Kod uređenja prostora u kojem djeca borave, Agazzi odgojitelj potiče djecu na sudjelovanje i nazočnost prilikom postavljanja kutija na police, pospremanja i slično. Zrilić (2014) prema Milanović, Stričević, Maleš i Sekulić-Majurec (2001) navodi da su glavni ciljevi Agazzi vrtića omogućavanje djetetovog samoupotpunjenja putem osiguravanja aktiviteta za vlastite sposobnosti; susretanje sa smislenijim, odnosno nečim „bliže životu”; razmišljanje djelovanjem kroz dinamičko korištenje predmeta i materijala te kretanje i sakupljanje, odnosno omogućavanje djetetu da istražuje svijet oko sebe. Estetski i umjetnički odgoj realizira se kroz aktivnosti koje su neplanirane i spontane, no sve to s ciljem razvoja dječje autonomije. Osobita pažnja pridodaje se estetskom uređenju, odnosno već spomenutom materijalnom redu u koji spadaju navike, higijena i ponašanje na koje odgojitelj odgovara spontanim reakcijama kako bi održao ravnotežu za red. Poticajno okruženje u ovakvim alternativnim pedagoškim koncepcijama izvrsno je za razvoj dječjeg afiniteta ka estetici. Estetski se izraz još može usavršavati otkrivanjem, valorizacijom dječjeg stvaralaštva kroz slobodu koju djeca imaju u takvim alternativnim vrtićima (Zrilić, 2014).

5. Uloga estetskog odgoja

U odgoju djeteta, estetika i kreativnost imaju značajnu ulogu u oblikovanju dječjih misli, osjećaja i percepcije svijeta oko sebe. Djeca svoju maštu, emocije i estetski senzibilitet razvijaju putem umjetnosti, odnosno putem različitih kreativnih aktivnosti. Također, djeca osjećaj za lijepo razvijaju kroz pokret, ples i glazbu kao jednu vrstu umjetnosti. Uz to, uloga estetskog odgoja u dječjem vrtiću jest poticanje razvoja socijalnih kompetencija. Kroz razne grupne aktivnosti djeca uče surađivati, razmjenjivati ideje i slično, a takve interakcije među djecom potiču socijalne vještine poput suradnje, komunikacije i empatije, čime stvaraju temelje za zdrave međudnose u budućnosti. U konačnici, estetski odgoj ima važnu ulogu u formiranju cjelovitog i uravnoteženog rasta i razvoja djeteta.

5.1. *Odgojitelj i estetika*

Estetika, kao sinonim za ljepotu i sklad, ima nezamjenjivu ulogu u svakodnevnom radu odgojitelja. Kroz redovite interakcije i aktivnosti odgojitelji imaju priliku integrirati načela vizualno-likovnog odgoja i obrazovanja kako bi potaknuli kreativnost i osjećaj za lijepo. Uz posjete galerijama, promatranje prirode ili pak pričanje priča, odgojitelji djeci predstavljaju razne oblike ljepote.

Kako bi odgojitelj mogao pružiti podršku kod umjetničkog razvoja djeteta, poželjne osobine su kreativnost, izražen osjećaj za estetski senzibilitet, maštovitost te poznavanje tehnika prikladnih za poticanje razmišljanja i razvijanja djetetovih estetskih i likovnih kompetencija, odnosno osjećaja za lijepo. Načela vizualno-likovnog odgoja djece predškolske dobi važna su za odgojiteljevo implementiranje estetskog odgoja kod djece, a to su: primjerenost sadržaja i metoda (slobodno izražavanje emocija i misli kroz pomno odabrane sadržaje i metode rada), aktivni odnos prema okolini (kroz diranje, kušanje, slušanje, uspoređivanje, guranjem djeca traže i prikupljaju informacije iz svoje okoline – doživljavanje okoline kroz osjetila), primjena stečenih iskustava u toku likovne aktivnosti (mogućnost apstrahiranja nebitnoga i izražavanje bitnoga, redefiniranje postojećeg rješenja kao alternativa u likovnom izražavanju), igra kao metoda i stav (buđenje zanimanja i užitka u likovnom stvaranju kroz igru, aspekti dječjeg pristupa likovnom procesu i učenju (razigranost, sloboda, otvorenost, znatiželja...), sloboda od uzora (izbjegavati precrtavanje,

samostalnim i specifičnim pristupom doći do originalnog rješenja uz eksperimentiranje i razmišljanje), prožimanje intrinzičnog i ekstrinzičnog cilja (vođenje prema zadovoljstvu uz uživanje u samom procesu rada, postepeno osvještavanje cilja aktivnosti, ravnoteža između intrinzične i ekstrinzične motiviranosti) te individualizacija (potrebno je individualizirati nastavu sukladno vizualno-likovnoj zrelosti djeteta, omogućiti djetetu izbor likovnih tehnika, sredstava i sadržaja bez nadmetanja) (Grgurić, Jakubin, 1995).

Dakle, uloga odgojitelja u estetskom odgoju jest osigurati djetetu inspirativno i nadahnjujuće okruženje prožeto kvalitetnim poticajima. U takvom okruženju na odgojitelju je da promatra, potiče i dokumentira djetetov cjelovit razvoj te prati djetetovu emocionalnu uživljenost dok stvara i izražava osjećaj čuđenja s kojim prolazi kroz svoja otkrića.

6. Boja

Pojam boje ima više značenja. To je fenomen koji ispunjava naš cjelokupni vizualni svijet koji je svuda oko nas. Boja se spominje u raznim znanostima poput fizike, kemije, psihologije, te u znanostima koje se bave umjetnošću i tehnikama, a svaka od tih znanosti proučava boju na svoj način, sukladno polju djelovanja i metodologiji istraživanja (Trstenjak, 1987). Boja se spominje kao fizikalna osobina svjetlosti, odnosno kao svjetlost koja je emitirana iz nekog izvora ili koja je rezultat interakcije svjetlosti s nekom površinom. Također, boja može biti neka tvar za bojenje čije je glavno svojstvo da oboji bezbojnu materiju, a može nastati prirodnim ili umjetnim putem (Jakubin, 1990). Dakle, znanost o boji je klasičan primjer interdisciplinarnog istraživačkog područja koje obuhvaća različite discipline u proučavanju boja.

Danas postoje tri osnovna svojstva boja: kromatska, tonska i kontrastna svojstva boja, a problematikom boja, njihovom podjelom i svojstvima bavili su se mnogi znanstvenici.

6.1. Osnovna svojstva boja

6.1.1. Kromatska svojstva boja

Wilhelm Ostwald jedan je od znanstvenika koji se bavio problematikom boja, njihovim svojstvima i podjelom te je podijelio boje prema kromatskim svojstvima, odnosno na šarene ili kromatske te nešarene ili akromatske/neutralne boje. Kao kromatske boje navodi sve one boje koje se nalaze unutar sunčevog spektra, a akromatske naziva još i „nebojama” te u tu skupinu pripadaju crna, bijela i siva boja. One boje koje u sebi ne sadrže niti bijelu niti crnu boju Ostwald naziva čistim bojama (Jakubin, 1990).

Upravo je po njemu nazvan Ostwaldov krug čistih boja. U taj krug smjestio je sto čistih boja u svim nijansama, poredavši ih od 1 do 100. U krug ih je smjestio tako da je pomiješao dvije susjedne parne ili neparne boje i time dobio nijansu između njih. To je radio na sljedeći način: označio je žutu boju brojem 2, a brojem 4 je označio žutonarančastu – miješanjem tih dviju boja dobio je boju između njih, koju je označio brojem 3, odnosno ton boje koji je malo žući od žutonarančaste, tj. ton koji je malo crvenkastiji od žute. Nijansirao je boje od žute prema crvenoj,

od crvene prema plavoj i od plave prema žutoj, čime je zatvorio krug. Na desnoj strani Ostwaldovog kruga nalaze se žute, narančaste, crvene i grimizne boje, a na lijevoj strani nalaze se žutozelene, zelene, plave, ljubičastoplave i ljubičaste boje. Sve ukupno, u krugu se nalazi 12 boja, a njih još možemo podijeliti na osnovne (primarne), sekundarne i tercijarne boje (Jakubin, 1990).

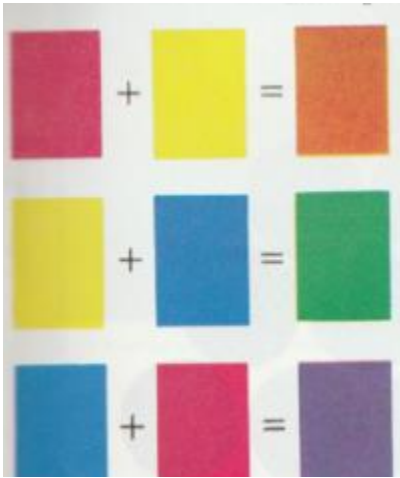
Slika 7.

Krug čistih boja prema Ostwaldu
(Jakubin, 1990)

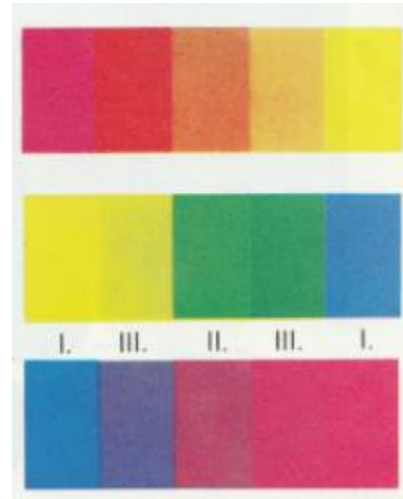
Osnovne boje ili primarne boje su boje I. reda, odnosno praboje. Njihovim miješanjem dobivamo sve ostale boje te su one osnova za sve druge boje. To su crvena, plava i žuta boja. Kada su te boje posložene u Ostwaldovom krugu, njih možemo povezati istostraničnim trokutom (Jakubin, 1990).

Sekundarne boje dobivaju se miješanjem dviju osnovnih boja u omjeru 2:2, te ih nazivamo i bojama II. reda. Sekundarne boje su ljubičasta (plava + crvena), zelena (žuta + plava) i narančasta (crvena + žuta) (Jakubin, 1990).

Tercijarne boje su sve one nijanse boje koje nastaju miješanjem jedne osnovne i jedne sekundarne boje. Miješanje može biti u različitim omjerima, npr. 1:3, 1:4, 1:5 itd. To su nijanse boja koje se nalaze između žute i narančaste (žutonarančasta), narančaste i crvene (crvenonarančasta), plave i zelene (plavozelena) itd. Komplementarne boje su one boje koje se u Ostwaldovom krugu nalaze jedna nasuprot druge, i njihovim međusobnim miješanjem nestaje koloristička čistoća i jasnoća, odnosno one se neutraliziraju. Ako se pomiješaju u istom omjeru dobit ćemo sivu boju, tj. akromatsku boju, a ako se pomiješaju u različitim omjerima, dobit ćemo neutralne smeđe boje, smeđozelene, smeđoplave, ljubičastosmeđe itd. Takve boje nazivamo i neutralnim tercijarnim bojama (Jakubin, 1990).

Slika 8.
Dobivanje sekundarnih boja
(Jakubin, 1990)

Slika 9.
Dobivanje čistih tercijarnih boja
(Jakubin, 1990)

6.1.2. Tonska svojstva boja

Ako nekoj šarenoj boji dodamo bijelu, crnu ili sivu, tada će nastati potpuno novi ton boje. Dodavanjem crne boje, boju činimo tamnijom, a dodavanjem bijele boje činimo je svjetlijom. Kako bi nam to bolje predočio, Ostwald je osmislio svoj trokut boja (Ostwaldov trokut boja) u kojem tonovi boja tvore istostraničan trokut. U jednom vrhu se nalazi jedna čista boja, u drugom vrhu je bijela boja, a u trećem vrhu je crna boja (Jakubin, 1999).

Kada govorimo o tonskim svojstvima boja, tada govorimo o akromatskim tonovima, svijetlim kromatskim tonovima, zagasitim kromatskim tonovima, mutnim kromatskim tonovima, tercijarnim čistim i neutralnim tonovima te degradaciji boje (Jakubin, 1990).

Slika 10.

Trokut boja prema Ostwaldu
(Jakubin, 1990)

Akromatski tonovi su tonovi nastali miješanjem akromatskih boja – bijele i crne. Dakle, to su sve nijanse sive boje, a u Ostwaldovom trokutu boja smješteni su na stranicama između crne i bijele boje (Jakubin, 1990).

Svijetli kromatski tonovi nastaju miješanjem čiste boje s bijelom bojom, a u trokutu se nalaze između čiste kromatske boje i bijele boje (Jakubin, 1990).

Zagasiti kromatski tonovi nastaju miješanjem čiste boje s crnom bojom, a u trokutu se nalaze između čiste kromatske boje i bijele boje (Jakubin, 1990).

Mutni kromatski tonovi ispunjavaju unutrašnjost Ostwaldova trokuta, a nastaju miješanjem čiste boje s bijelom i crnom, tj. sivom bojom (Jakubin, 1990).

Tercijarne boje objašnjavamo kao tonove ili nijanse nastale miješanjem osnovne i sekundarne boje. Kada crvenu boju posvijetlimo žutom, ili žutu potamnimo crvenom (jer je crvena tonski tamnija od žute), dobit ćemo niz narančastih tonova, odnosno tonova između žute i crvene koji su **čisti tercijarni tonovi**, a nisu pomiješani u omjeru 2:2, što bi u tom slučaju bio sekundarni ton ili boja. **Neutralne tercijarne tonove** dobivamo kada osnovnu boju potamnimo sekundarnom, npr. kada žutu (osnovna) potamnimo ljubičastom (sekundarna) ili narančastu (sekundarna) potamnimo plavom bojom (osnovna) (Jakubin, 1990).

Degradacija boje može nastati kada određenoj čistoj boji oduzimamo intenzitet, snagu i jasnoću dodavanjem bijele ili crne boje. Boja se također može degradirati i razrjeđivati dodavanjem vode osnovnoj gustoći boje, tj. oduzimanjem pigmenta. Degradacijom boja postižu se tonske vrijednosti boja, tj. tonska svojstva (Jakubin, 1990).

6.1.3. Kontrastna svojstva boja

Poznavanje kontrastnih svojstava boja vrlo je bitno prilikom uređenja prostora, odnosno prilikom usklađivanja boja na zidu, namještaju ili dekorativnim predmetima radi vizualnog i emocionalnog dojma. Bitno je poznavati jesu li neke boje slične (harmonične) ili različite (kontrastne/suprotne). Slične boje su u Ostwaldovom krugu zapravo bliske, tj. susjedne boje, a različite boje su one boje koje se u Ostwaldovom krugu nalaze jedna nasuprot drugoj (udaljene su). Johannes Itten je u svojoj knjizi *Kunst der Farbe* (Umjetnost boje) napravio najbolju sistematizaciju kontrastnih svojstava boja, odnosno kontraste boja, a to su kontrast boje prema boji, kontrast svijetlo-tamno, kontrast toplo-hladno, komplementarni kontrast, simultani (istodobni) kontrast, kontrast kvalitete i kontrast kvantitete (Jakubin, 1990).

Kontrast boje prema boji je kontrast međusobne različitosti boja, odnosno najjednostavniji kontrast zbog suprotstavljanja čistih boja u punoj jakosti. Kako bi se ostvario kontrast, potrebne su najmanje tri međusobno potpuno različite boje. Postoje mnogobrojne varijacije kontrasta, pa tako crna i bijela imaju najjači kontrast svijetlo-tamno, dok međusobna kombinacija triju osnovnih boja ima najjači kontrast boje prema boji. Ako iskoristimo kombinacije sekundarnih ili tercijarnih boja, tada jačina tog kontrasta opada (Jakubin, 1990).

Kontrast svijetlo-tamno je kontrast između jedne ili više boja različitih svjetlosnih vrijednosti. Najjači kontrast svijetlo-tamno imaju bijela i crna boja, između kojih se nalaze tonovi sive boje koji u sebi sadrže više ili manje svjetlosti. Uz kontrast svijetlo-tamno akromatskih boja, postoji i kontrast svijetlo-tamno kromatskih boja, odnosno koloristički kontrast. U tom slučaju kontrast se radi s bojama od kojih neke sadrže više svjetla, a neke manje. Primjerice, žuta kao najsvjetlija i ljubičasta kao najtamnija čista boja. Zelena i crvena boja iste su jarkosti, odnosno u sebi imaju istu količinu svjetlosti, dok plava boja ima manje svjetlosti od zelene, a više od ljubičaste; narančasta boja više od crvene, a manje od žute itd. (Jakubin, 1990).

Kontrast toplo-hladno dobiva se kada uspoređujemo boje od kojih neke u nama izazivaju osjećaj topline, dok suprotna boja u nama izaziva osjećaj hladnoće. Navedeno se potvrdilo eksperimentom u kojem su ljudi temperaturu od 15 °C u plavozelenoj prostoriji naveli kao hladnu, dok su u crvenonarančastoj boji prostorije tu istu temperaturu od 15 °C osjetili kada je temperatura prostorije zapravo bila 11 – 12 °C. To znači da se osjećaj hladnoće u te dvije prostorije razlikovao za otprilike 3 – 4 stupnja. Dakle, istraživanjima se došlo do spoznaje da su najtoplije boje crvenonarančasta i saturnocrvena, a kao najhladnija boja navedena je plavozelena. Upravo je ta spoznaja o bojama vrlo važna kod biranja boja kojima će se obojiti zidovi u pojedinim prostorijama različitih namjena, a posebnu ulogu igraju boje u medicinskoj terapiji bojom. Kontrast toplo-hladno možemo doživjeti i kao sunčano-sjenovito, blisko-daleko, zemljano-nebesko, uzbuđujuće-uznemirujuće i sl. (Jakubin, 1990).

Komplementarni kontrast nastaje kada npr. osnovnoj crvenoj boji suprotstavimo boju dobivenu miješanjem drugih dviju osnovnih boja – žute i plave, tj. zelenu. No, kada poželimo pomiješati dvije komplementarne boje, dobit ćemo neutralnu sivu boju jer se miješanjem komplementarne boje poništavaju. U ovom slučaju crvena i zelena boja se nadopunjuju i traže bijelu ili neutralnu sivu boju. Takav komplementarni kontrast je najjači i najsnažniji koloristički kontrast. Komplementarne boje najlakše je odrediti kada su one posložene u Ostwaldovom krugu boja, a komplementarne su one koje stoje jedna nasuprot drugoj. To su žuta-ljubičasta, žutonarančasta-plavoljubičasta, narančasta-plava, crvenonarančasta-plavozelena, crvena-zelena i crvenoljubičasta-žutozelena (Jakubin, 1990).

Simultani (istodobni) kontrast je pojava koju naše oko stvara kada promatramo površinu obojenu nekom bojom, a istodobno vidimo i komplementarnu boju kojom je obojena ta površina, iako u stvarnosti ona zapravo ne postoji. Ovaj fenomen može se eksperimentalno isprobati npr. kada duže vrijeme promatramo mali crni kvadrat smješten u središte crvene plohe, a oku će se prisijavati zelena boja, odnosno komplementarna boja. **Sukcesivni kontrast** se javlja na isti način kao i simultani, no u tom slučaju komplementarna se boja javlja nakon dužeg promatranja lika obojenog nekom snažnom bojom. Ako u tom trenutku skrenemo pogled na površinu bijele boje, vidjet ćemo taj isti lik, no obojen komplementarnom bojom. Do toga dolazi kada se naše oko nakon dužeg promatranja umori te u njemu jača osjećaj za istovremenu, ili nakon promatranja stvorenu, komplementarnu boju koja smiruje i odmara oko (Jakubin, 1990).

Kontrast kvalitete čine boje koje su suprotne zasićenim, jarkim i čistim bojama, a to su mutne, zagasite ili ostale boje koje nastaju degradacijom tonova. Najintenzivnije i najčišće boje su boje iz sunčevog spektra. Npr. kontrast kvalitete čine jarkozelena i mutnozeleno, jarkocrvena i zagasitocrvena i sl. Ako želimo ostvariti čisti kontrast kvalitete, tada boje trebaju biti jarke, no degradirat ćemo ih dodatkom bijele, crne ili sive. Bez iste bi podloge drugi kontrasti nadjačali djelovanje kontrasta kvalitete te bi se time ugrozio miran i tih izraz kontrasta kvalitete (Jakubin, 1990).

Kontrast kvantitete je kontrast koji nastaje kada su boje zastupljene u različitim količinama, odnosno u različitim proporcijama. Ima li neke boje puno nasuprot drugoj boji koje ima malo, je li površina obojena nekom bojom veća nego što je površina boje obojena nekom drugom bojom itd. Kod određivanja takvih količinskih odnosa pažnju moramo obratiti na intenzitet (jačina) boje i na veličinu bojane plohe ili mrlje. Kako bismo uskladili i uravnotežili likovne elemente, moramo se upitati koje su to skladne veličine obojenih ploha koje nam odaju dojam ravnoteže i sklada. Znamo da žuta ima najveću svjetlosnu vrijednost te je možemo označiti brojem 9, dok ljubičasta ima najmanju svjetlosnu vrijednost i možemo je označiti brojem 3. Da bismo mogli uskladiti, odnosno uspostaviti harmoniju i ravnotežu između ovih dviju boja, plohe obojene ovim bojama moraju biti obrnute u odnosu na svjetlosnu vrijednost. Tada bi tri puta jača žuta (9) morala zauzeti tri puta manju plohu u odnosu na ljubičastu boju (3) (Jakubin, 1990).

6.2. Psihološko djelovanje i simbolika boja

Umjetnost, posebice likovnost, igra značajnu ulogu u razvoju djeteta i u stvaranju poticajnog prostorno-materijalnog okruženja. Boje u prostoru u kojem borave djeca trebaju biti pomno odabrane kako bi poticale djetetovu kreativnost, maštovitost, osjećaj za ljepotu, ali i smirenost i opuštenost. Na to kako ćemo određene boje doživjeti utječe i svjetlost u prostoriji, je li prostorija velika ili mala, kakve oblike namještaja uočavamo, količina stvari i predmeta pohranjenih u prostoru i kakvog je zapravo oblika taj prostor.

Utjecaj boja na čovjeka vrlo je različit. Prostor u kojem borave djeca i koji ima svijetle nijanse poput žute, narančaste, svijetlo plave ili svijetlo zelene, kod djece potiče kreativnost, dok boravak u prostorima s tamnijim nijansama poput crne, sive i smeđe kod djece može izazvati osjećaj bezvoljnosti i stvara pritisak na produktivnost djece (Zjakić, Milković, 2010).

Neke boje mogu biti oku ugodnije, dok druge boje kod čovjeka mogu izazvati osjećaj nelagode i neugodnosti. Ako stavimo određenu boju uz neku drugu, naš doživljaj te boje može biti sasvim drugačiji jer se boje u međusobnom odnosu drugačije ponašaju i optički drugačije djeluju. Na primjer, obojene plohe različitih dimenzija oko drugačije percipira zbog kontrastne napetosti. Zbog te kontrastne napetosti, veća se ploha čini još većom kraj plohe manjih dimenzija. Također, boja okružena tamnijom bojom čini se svjetlijom nego što zaista jest, dok se uz svjetliju boju čini puno tamnijom i intenzivnijom. One se zapravo međusobno ističu ili pritišću (Jakubin, 1990).

Boje osim svog djelovanja na ljudsku psihu imaju i svoju simboliku, odnosno simboličko značenje.

Crvena boja je boja najjačeg intenziteta i privlači najveću pažnju i privlačnost. Ona je snažna, nasrtljiva, uzbuđujuća i razdražujuća. Tvrdi se kako ona utječe na akceleraciju bila i povećava krvni tlak, mišićnu napetost i disanje. Također se povezuje s vatrom i bojom krvi pa je tako povezana i sa snagom moći i odlučnošću, kao i sa strašću, ljubavi, željom, radošću i veseljem. Zbog svoje nametljivosti i upadljivosti, često se koristi kao simbol za opasnost (npr. prometni znakovi) i otrovne tvari. Crvena je boja u prošlosti često bila zastupljena tijekom mnogih revolucionarnih borba na zastavama raznih naroda. Prilikom korištenja crvene boje u prostorima u kojima borave djeca, veliku pažnju treba obratiti na intenzitet i na nijansu crvene boje.

Tamnocrvena simbolizira čežnju, neslaganje, bijes, okrutnost, mržnju, mučenje i borbu (Jakubin, 1990). Crvenu boju moguće je kombinirati sa smeđom, narančastom i žutom, te ona svojim intenzitetom svaku prostoriju može transformirati iz jednolične u očaravajuću.

Ružičasta boja je zapravo crvena boja ublažena dodavanjem bijele boje pa je zato i njezino djelovanje ublaženo te djeluje nježno, ljupko i bez snage. Ona simbolizira slatkoću, sramežljivost, djevičanstvo i čuvanje tajni. Ružičasta boja ima efekt vizualnog povećavanja prostora, ali ga ne čini prevelikim. Ako npr. strop prostorije obojimo u ružičastu boju, on će nam djelovati viši (Jakubin, 1990).

Žuta boja je boja sunca, boja topline, svjetlosti, duševne slobode i energije. Simbolizira radost, veselje i živahnost te djeluje poticajno i olakšavajuće. Zbog svoje velike vidljivosti, žuta se boja često upotrebljava kod prometnih znakova (Jakubin, 1990). Najveću uočljivost ima u kombinaciji s crnom bojom. Jarka žuta boja, ako se koristi u prevelikoj mjeri, može izazvati uznemirenost, a to se može primijetiti uznemirenošću dojenčadi u prostorijama žute boje. Iako je žuta okarakterizirana kao dječja boja, ona je i spontana i nestabilna, a zbog svoje efektnosti može se koristiti i u svrhu reklamiranja dječjih proizvoda koji su povezani s razbibrigom. U kombinaciji s bijelom bojom dobivamo svijetlo žutu boju koja je mnogo blažeg intenziteta, gubi svoju živahnost i postaje tmurna, a ako je želimo naglasiti, potrebno ju je kombinirati s nekom tamnijom bojom. Osobe koje preferiraju žutu boju okarakterizirane su kao vrlo optimistične osobe avanturističkog i društvenog duha (Zjakić, Milković, 2010).

Narančasta boja grije, ona je povjerljiva, svečana i vesela. Simbolizira plodnost, bogatstvo i sjaj. Ona je zapravo kombinacija energije crvene boje i sreće žute boje. Kod ljudi izaziva osjećaj sunčeve snage i životne radnosti (Jakubin, 1990). Povezana je s jeseni, jer lišće u jesen poprima narančastu boju, i sa zalascima sunca. Tamnije nijanse narančaste izazivaju osjećaj ugodnosti i sigurnosti, stoga ima okrepljujuć učinak. Uz žutu, narančasta također ima veliku vidljivost i može se koristiti za naglašavanje nekih važnih elemenata (Zjakić, Milković, 2010). Korištenje narančaste boje u prostorima u kojima borave djeca jača koncentraciju i volju za učenjem, a osim zidova, narančasta boja se u prostor može unijeti raznim ukrasima i detaljima koji dodatno oživljavaju prostor i daju mu toplinu.

Zelena boja stvara unutrašnji mir, djeluje blago, umirujuće i stabilno. To je također boja prirode i proljetnog zelenila pa u kombinaciji sa žutom (žutozelena) djeluje uzbudljivo, aktivno i

životno, dok u kombinaciji s plavom (plavozelena) djeluje otrovno. Zelena boja simbolički označava mir, što se može primijetiti kod korištenja maslinovih grančica kao simbola mira ili pak lovorovog vijenca kao simbola besmrtnosti. Uz mir, simbolika zelene boje je i u vjeri, nadi i obožavanju (Jakubin, 1990). Koristi se u reklamama prirodnih i organskih proizvoda radi povezanosti s rastom i proljećem. Osobine koje krasi ljude koji preferiraju zelenu boju su dobronamjernost, veselje i prirodnost (Zjakić, Milković, 2010). Prilikom korištenja zelene boje u prostoru, valja obratiti pažnju na nijanse zelene boje. Čak i najmanja promjena u nijansama može rezultirati suprotnim efektom od onog kojeg smo prvotno željeli ostvariti. Vrlo je jednostavna za kombinirati s drugim bojama, a stolarija bijele ili smeđe boje bit će izraženija na zidu zelene boje.

Plava boja je hladna i pasivna, suprotnost je crvenoj boji u pogledu djelovanja. Goethe plavu boju naziva „očaravajuće ništa” zbog svoje smirenosti, prigušenosti i rashlađenosti. Potiče koncentraciju. Tamnoplavi tonovi djeluju svečano i ozbiljno, dok plava boja neba u ljudima budi osjećaj beskrajnosti i čežnje. Plava boja simbolizira vjernost, istinu, čednost, besmrtnost, jasnoću, aristokraciju, nebeske daljine, duhovitost i plemenitost (Jakubin, 1990). Svjetloplava boja povezuje se sa zdravljem, smirenošću i mekoćom. Zbog svojstva nebeske daljine, objekti plave boje čine se vizualno udaljenijima. Ako želimo stvoriti snažan efekt, u prostoru se može kombinirati sa žutom i crvenom, a da opet bude uravnoteženo. Tvrdi se kako ljudi koji vole plavu boju teže duševnome miru i sigurnosti, te da su takvi ljudi osjećajni i strpljivi (Zjakić, Milković, 2010).

Ljubičasta boja simbolizira čarobnjaštvo, pokoru, dobrotu, ali i visoki društveni položaj, stoga ona djeluje svečano i uzvišeno. Ona je spoj plave i crvene boje u kojoj se isprepliće stabilnost i energija. Također, ljubičasta boja djeluje mistično i tajanstveno te prigušuje strasti. Svjetlija ljubičasta boja djeluje tako da razotkriva bezličan i neskladan život (Jakubin, 1999). Ljubičastu su nekada nosili samo plemići, zato što je proizvodnja ljubičaste boje bila vrlo skupa i mnogi si je nisu mogli priuštiti. Ona je povezana s mudrošću, neovisnošću i kreativnošću. Kod već spomenutih valnih duljina, važno je napomenuti kako upravo ljubičasta boja ima najkraću valnu duljinu spektra i najveću razinu energije, a njezine ultraljubičaste zrake nevidljive su ljudskom oku. Tvrdi se kako ljudi koji preferiraju ljubičastu boju imaju sklonost ka lijepome, tj. estetici (Zjakić, Milković, 2010). Kod korištenja ljubičaste boje na zidovima, pažnju valja obratiti na količinu ljubičaste kako se ne bi izazvao kontra-efekt, tj. kič, jer po *feng-shui* ljubičasta boja ima jaku energiju. Uglavnom se koristi za naglašavanje uz pomoć detalja.

Grimizna ili purpurnocrvena boja je vrlo slična ljubičastoj boji. Ona je mješavina crvene boje s malo plave, pa s obzirom na to ima svojstva i jedne i druge boje. Kao i ljubičasta, djeluje bogato, dostojanstveno i uzvišeno. Grimizna je boja časti, a utječe na sabranost i samosvijest. Kao takva, ona simbolizira kraljevstvo, čast i visoki društveni položaj (Jakubin, 1990). Kao i ljubičastu, grimiznu boju preporučuje se umjereno koristiti prilikom uvrštavanja u interijer, kako se ne bi postigao dojam kiča.

Smeđa boja je boja zemlje, stoga je mnogi koriste kada žele opisati nešto odbojno i ružno. Preferiraju je konzervativni ljudi odani svome domu (Zjakić, Milković, 2010). U interijerima se u posljednje vrijeme sve češće koristi smeđa boja, zato što nas ona „prizemljuje”, tj. povezuje s prirodom, a razne nijanse tih neutralnih tonova smeđe boje mogu se uklopiti u interijere minimalističkog stila. Smeđa boja se uglavnom koristi kao osnova za sve ostale boje.

Bijela, crna i siva nazivaju se „ne bojama”, no svejedno imaju sposobnost izazvati određena raspoloženja. Ipak, nisu toliko izražena kao ona raspoloženja koja izazivaju šarene boje. **Bijela** boja simbol je čistoće, dostojanstva, nevinosti, reda, svetkovanja, istine, poštenja i nezavisnosti. Svijetla je, sjajna i nježna; zbog svoje svjetline umara kao i jako svjetlo; vizualno proširuje prostor. S obzirom na druge boje, bijela boja djeluje aktivno, jasno te se ističe (Jakubin, 1990). Osobe koje vole bijelu boju visoko su moralne osobe, dobre su i ljubazne, no drugi ih doživljaju kao dosadnjikave i jednolične (Zjakić, Milković, 2010). **Crna** boja karakterizira nedostatak svih boja i tako nestaju podražaji na organizam. Kada uz crnu postavimo neku drugu boju, ona nam djeluju intenzivnije i aktivnije. Crna boja produbljuje prostor (beskonačnost) te u nama izaziva osjećaj praznine i straha. Crna boja najčešće simbolizira tugu, žalost, smrt, nedaće, nesreću, teror i tajanstvenost. Uz to, tu boju povezujemo i sa snagom, autoritetom i uspjehom, radi njezine elegancije (Jakubin, 1990). Ova se boja u interijerima koristiti u malim dozama kako bi se naglasili detalji. Crna se boja ne preporučuje previše uključivati u interijere prostora u kojima borave djece, upravo zbog osjećaja dubine i straha koje ona izaziva. Prostor u kojem borave djeca treba biti svijetlih boja. Osobe koje preferiraju crnu boju opisuju se kao hladne, tajanstvene i distancirane. **Siva** boja je kombinacija crne i bijele boje, a u kombinaciji sa šarenim bojama međusobno ih harmonizira. Simbolika sive boje je u poniznosti, bijedi, ništavilu, siromaštvu, a na ljude djeluje mirno i ozbiljno. Ova je boja mnogima dopadljiva i omiljena, stoga se često koristi kod izrade tehnologije, strojeva, aviona, ratnih brodova i sl. (Jakubin, 1990). Sivu boju vole

introvertirane osobe koje vole sigurnost, oprez i racionalnost, te osobe koje se najbolje osjećaju u sjeni. Upravo zato siva boja može imati pozitivnu i negativnu konotaciju, a to ovisi o okolnostima i stanjima karaktera te životu pojedinca (Zjakić, Milković, 2010). Postoje razne nijanse sive boje, a u vrtićima se može koristiti kao boja poda. Konkretno, epoksi podna obloga može biti svjetlosive boje – nije zahtjevana za održavanje, pogodna je za podno grijanje i čvrsta je. Takav veliki „paravan” pogodan je za građenje karaktera šarenim bojama u prostoru u kojem borave djeca.

7. Primjena materijala sa stajališta dizajna

Da bismo oblikovali okruženje za igru i učenje, prvo trebamo istražiti kakav utjecaj okruženje ima na učenje i na postignuća, osjećaje, pažnju i koncentraciju, udobnost te dobrobit djece. Domljan i sur. (2008) u svojoj knjizi naglašavaju nekoliko ključnih komponenata Higginsa i sur. (2005) prema kojima su istražili utjecaj okruženja na dijete. Neki od njih su istraživanje utjecaja fizičkog okruženja na dijete i njegove stavove, stajališta, postignuća i motiviranost; što je to zapravo adekvatno fizičko okruženje za igru i učenje; koji elementi u okruženju utječu na dječje ponašanje, njihova postignuća, motivaciju i zašto; te postoje li pokazatelji uravnoteženosti između fizičkog, emotivnog i kognitivnog okruženja koji mogu utjecati na djetetova ponašanja, stajališta, motiviranosti, postignuća te načine na koji dijete uči. Između ostalog, navodi se kako je upravo namještaj, odnosno oprema glavni akter koji djeluje na već spomenute stavove i postignuća djece, a ono zapravo ovisi o tome je li estetika prostorije skladno ili neskladno uređena. Smatra se kako su prostorije koje su novouređene i svježije obojene te opremljene novim tapeciranim namještajem, atraktivnije i prijateljski nastrojene te uz to potiču sudjelovanje i poboljšanu interakciju osoba koje se nalaze u toj prostoriji. Osim toga, samo pozicioniranje namještaja ima značajnu ulogu u okruženju namijenjenom za učenje te rast i razvoj djeteta, kao i djetetovo cjelokupno zdravlje (Domljan i sur., 2015).

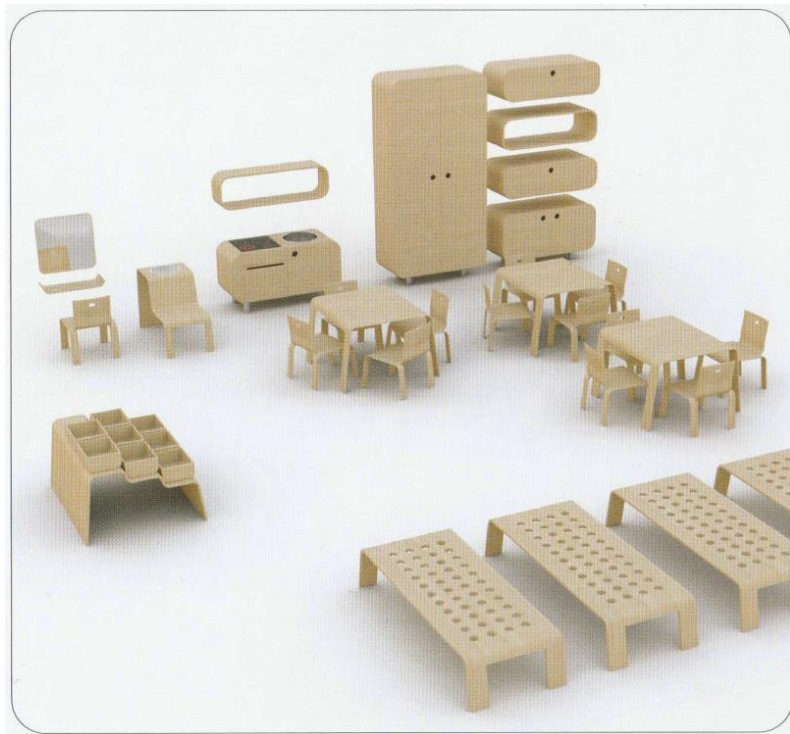
Kod opremanja odgojno-obrazovnih zgrada potrebno je popratiti pravne akte koji određuju norme uređenja, pa se tako u *Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe u RH* (2008), u poglavlju XII. *Osnovna oprema, didaktička sredstva i druga pomagala potrebna za provedbu redovitih i posebnih programa, Mjerila za opremu dječjeg vrtića*, članak 1. – 3. navodi sljedeće:

„(1) Oprema prostora mora odgovarati namjeni prostora. Oprema dnevnih boravaka omogućuje realizaciju odgojno-obrazovnog rada s djecom, blagovanje i spavanje – odmor. (2) Potrebno je osmisliti prostor i osigurati opremu prilagođenu dječjim razvojnim potrebama za čitanje slikovnica, glazbene i likovne aktivnosti, istraživačke aktivnosti, za dramsko-obiteljske igre, igre s kockama i manipulativne igre i slično. (3) Oprema i namještaj dječjih vrtića moraju biti funkcionalni, prenosivi, stabilni, od kvalitetnog materijala, po mogućnosti prirodnog, lakog za održavanje, postojanih boja, estetskog izgleda i primjerenog dječjoj dobi.”

Dakle, materijali koji bi se trebali koristiti prilikom izrade opreme i namještaja su prirodnog porijekla, odnosno od drva. Većina dječjih vrtića kod opremanja soba boravka djece sadrži isključivo dvije dimenzije stolica i stolova izrađenih od troslojne iverice obložene folijom, a čije je donožje izrađeno od metala. Uglavnom zbog ekonomskih čimbenika i sustava javne nabave te neinformiranosti i neodgovornosti nabavljača, uslijed kojih pate potrebe djece. Kako bi se spriječila nekvaliteta i neprilagođenost, potrebno je pažnju obratiti na trajnost, stabilnost, čvrstoću, izdržljivost, obradu i dizajn rubova i bridova, ojašćenost namještaja, funkcionalne dimenzije, tehničku izvedivost, estetsku usklađenost te na ostatak karakteristika koje definiraju opću kvalitetu namještaja i opreme (Domljan i sur., 2015).

Dakle, referirajući se na materijale u izradi namještaja, pritom misleći na drvo, potrebno je iskoristiti lakše dostupne materijale u našem okruženju, poput masivnog drva. Isto tako, može se koristiti i savijeno pareno drvo, lamelirano drvo, furnirske otpreske, širinsko-dužinski lijepljeni elementi te ostatak novijih drvenih materijala (Domljan i sur., 2015).

U nastavku slijede priložene fotografije ideja i projekta *Drvo je prvo* – cilj je bilo arhitektonsko rješenje tipskog dizajna drvenih konstrukcija namještaja i opreme za dječje vrtiće 2010. godine. Nažalost, ovi dizajni nisu zaživjeli u stvarnosti, već su napravljeni samo kao prototipovi koji nisu ispitani.

Slika 11.

Trećenagrađeni rad natječaja „Drvo je prvo”

(Folding, dizajn Goga Golik, magistra dizajna i Damjan Veber, dipl. ing. arh.)

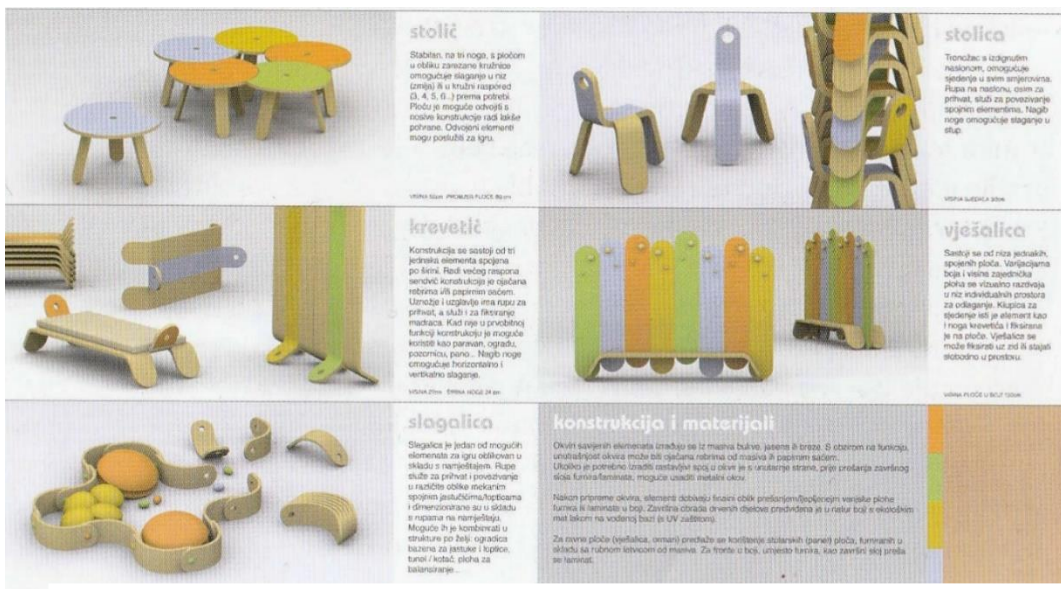
Slika 12.

Trećenagrađeni rad natječaja „Drvo je prvo”

(Folding, dizajn Goga Golik, magistra dizajna i Damjan Veber, dipl. ing. arh.)

Slika 13.
Prvonagrađeni rad natječaja „Drvo je prvo”
 (Savijeno i oblo, dizajn Neven Kovačić, magistar dizajna)

Slika 14.
Prvonagrađeni rad natječaja „Drvo je prvo”
 (Savijeno i oblo, dizajn Neven Kovačić, magistar dizajna)

Slika 15.

Drugonagrađeni rad natječaja „Drvo je prvo”
(Tiruriru, dizajn Andrea Hercog, magistra dizajna)

Slika 16.

Drugonagrađeni rad natječaja „Drvo je prvo”
(Tiruriru, dizajn Andrea Hercog, magistra dizajna.)

8. Idejno arhitektonsko rješenje dječjeg vrtića

Prema *Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe u RH* (2008), u poglavlju *XI. Materijalni i financijski uvjeti rada, Prostor dječjeg vrtića*, u članku 44, stavka 1. – 6. navode se sljedeći prostori potrebni za boravak djece u dječjem vrtiću:

„(1) Prostori za boravak djece jesu:

1. Jedinica za djecu jaslične dobi (šest do 36 mjeseci života), koja obuhvaća: garderobu, trijažu, prostor za njegu djece sa sanitarnim uređajima, sobu dnevnoga boravka, terasu (djelomično natkrivenu).

2. Jedinica za djecu vrtićne dobi (od navršene tri do sedam godina života), koja obuhvaća: garderobu, prostor sanitarnih uređaja, sobu dnevnoga boravka, terasu (djelomično natkrivenu).

(2) Višenamjenski prostori jesu: dvorana, spremište za rekvizite, spremište za didaktička sredstva.

(3) Prostori za odgojno-obrazovne, zdravstvene i ostale radnike jesu: soba za odgojitelje, soba za zdravstvenu voditeljicu s prostorom za izolaciju bolesnoga djeteta, sobe za pedagoga, psihologa, stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila, soba za ravnatelja, soba za tajnika, soba za računovodstvo, garderobe odgojitelja, spremište – arhiva.

(4) Gospodarski prostori jesu:

1. Kuhinjski pogon, a koji obuhvaća: kuhinju (središnja u samostalnome i matičnom vrtiću, distribucijska u područnome vrtiću), spremište, garderobu sa sanitarijama za osoblje u kuhinji.

2. Servis za obradu rublja, koji obuhvaća: praonicu i glačanicu, sabirnicu prljavog rublja, spremište čistog rublja.

3. Energetsko-tehnički blok koji obuhvaća: kotlovnice za centralno grijanje, radionicu za domara, garderobu sa sanitarijama za tehničko osoblje, opće gospodarsko spremište, garderobe sa sanitarijama za spremačice, prostor za odlaganje smeća, garažu (u matičnom vrtiću).

(5) Ostali prostori jesu:

1. Ulazni prostor koji obuhvaća: trijem, vjetrobran, ulazni prostor.

2. Komunikacije koje obuhvaćaju: hodnike, stubišta.

3. Sanitarije koje obuhvaćaju: sanitarije za odgojno-obrazovne, zdravstvene i ostale radnike, sanitarije za roditelje i posjetitelje.

(6) Vanjski prostori jesu:

1. Opći prostori koji obuhvaćaju: prilazne putove (pješačke i kolne), parkiralište, gospodarsko dvorište.
2. Igrališta koja obuhvaćaju: igrališta za djecu jasličke dobi, igrališta za djecu vrtićke dobi, prostore za poligon – vožnju, slobodne površine, spremište za vanjska igrališta, sanitarni čvor pristupačan s igrališta.”

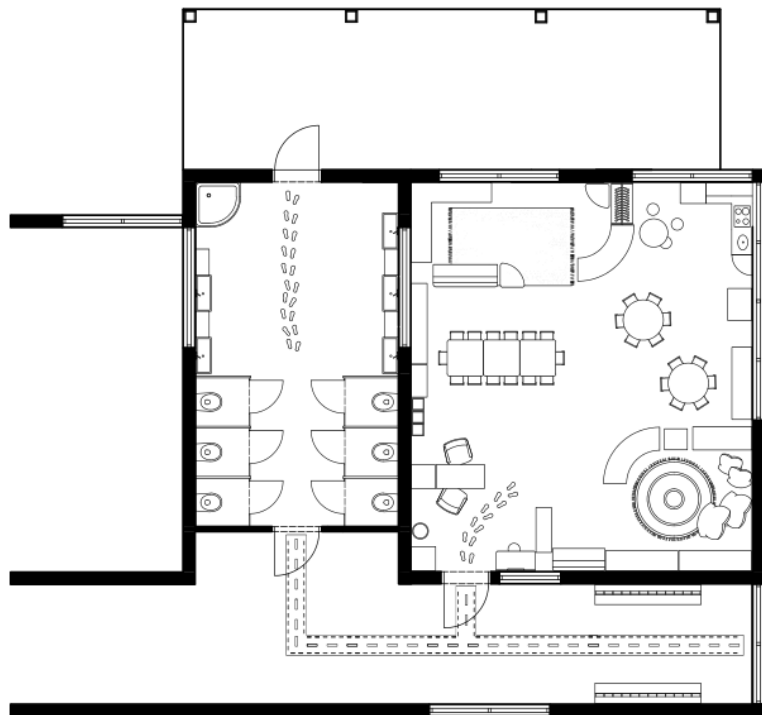
Nadalje, prostor opremljen za djecu mora biti prozračan, s odgovarajućom rasvjetom (poželjno čim više prirodnog osvjetljenja), pravilnom upotrebom boja itd. Takvo okruženje trebalo bi poticati djecu na istraživanje, slobodu kretanja i stvaranje jer time djeca najbolje stječu kvalitetna iskustva i učenja (Slunjski, 2008). Prostor je organiziran u više manjih jedinica koje nazivamo centrima aktivnosti. Neki od tih centara su centar početnog čitanja i pisanja, centar za građenje, centar stolno-manipulativnih igara, centar za obiteljsko-dramske igre, centar za likovno izražavanje, glazbeni centar te mnogi drugi poput centra kuhinje, trgovine ili liječnika koji nastaju sukladno dječjim željama i interesima.

8.1. Organizacija boravka odgojno-obrazovne skupine

U ovom boravku namijenjenom djeci predškolske dobi, prostor je organiziran kako bi zadovoljio indikatore kvalitete prostorno-materijalnog okruženja, tj. funkcionalnost (neometano kretanje i življenje djeteta, stjecanje znanja i spoznaja ovisno o interesima, autonomno i kreativno djelovanje), fleksibilnost (mogućnost reorganizacije prostora u skladu s potrebama i interesima djece), stimulativnost i multisenzoričnost (bogata ponuda materijala koja doprinosi istraživanju i učenju svim osjetilima), otvorenost (okruženje pogodno susretima, komunikaciji i interakciji s drugima) te estetska promišljenost (pažljivo i skladno odabrani materijali, boje i sl.) (Malašić, 2015). Također, u sklopu ove vrtićke jedinice nalazi se garderoba za djecu iz ove odgojne skupine, djelomično natkrivena terasa (na koju se izlazi iz sanitarnog prostora i koju dijele sa skupinom do), prostor sanitarnih uređaja koji, također, dijele sa skupinom do (ista dobna starost) te SDB.

Postoji nekoliko čimbenika koje moramo zadovoljiti kako bi prostor dnevnog boravka bio u skladu s funkcionalnošću, a napisani su u *Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe u RH* (2008), u poglavlju XI. *Materijalni i financijski uvjeti rada, Mjerila za prostore u dječjem vrtiću*, u člancima 45. – 48. Neki od njih zadovoljavaju površinu prostora dnevnog

boravka od 3 m² po djetetu i prosječnu visinu 300 cm; najmanja širina jednokrlnih ulaznih vrata 110 cm, a dvokrlnih 180 cm (otvaraju se prema van); dubina vjetrobrana od 240 cm; najmanja širina hodnika 180 cm, širina stubišnog kraka od 120 cm, visina stube 15 cm, a širina gazišta minimalno 33 cm. Što se tiče vanjskog prostora, igrališta moraju imati propisanu površinu od 15 m² po djetetu, s odgovarajućom opremom.

Slika 17.
Jedna vrtićka jedinica za djecu predškolske dobi

(autorica idejnog rješenja Sara Božek, 2024.)

Slika 18.
Jedna vrtićka jedinica za djecu predškolske dobi
(3D prikaz)

(autorica idejnog rješenja Sara Božek, 2024.)

8.2. Vizualizacije prostora

Slika 19.

Primjer interijera sobe dnevnog boravka

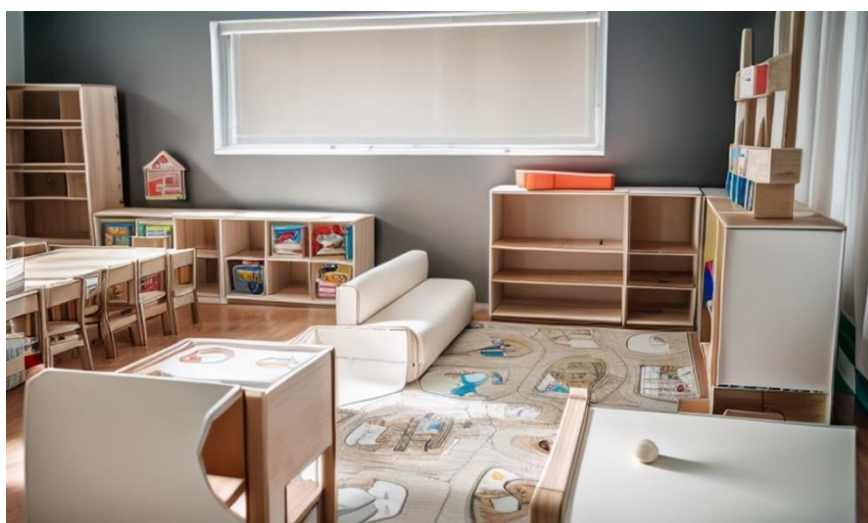
(autorica idejnog rješenja Sara Božek, 2024.)

Slika 20.

Primjer interijera sobe dnevnog boravka

(autorica idejnog rješenja Sara Božek, 2024.)

Slika 21.

Primjer interijera sobe dnevnog boravka

(autorica idejnog rješenja Sara Božek, 2024.)

Slika 22.
*Primjer interijera sobe
dnevnog boravka*

(autorica idejnog rješenja
Sara Božek, 2024.)

Slika 23.
*Primjer interijera sobe
dnevnog boravka*

(autorica idejnog rješenja
Sara Božek, 2024.)

Slika 24.
*Primjer interijera sobe
dnevnog boravka*

(autorica idejnog rješenja
Sara Božek, 2024.)

9. ZAKLJUČAK

Dječji vrtić je predškolska ustanova u kojoj se provode organizirani oblici izvanobiteljskog odgojno-obrazovnog rada te njege i skrbi o djeci predškolske dobi. Kako bi se taj odgojno-obrazovni proces mogao nesmetano odvijati, potrebno je osigurati poticajno prostorno-materijalno okruženje koje je funkcionalno, ali i estetski promišljeno. Estetika se ne povezuje samo s umjetnošću i likovnošću, već i s uređenjem prostora u kojem boravimo. Okruženje ima veliki utjecaj i značaj na prirodu učenja djeteta i na dječju igru, kreativnost i istraživanje. Takvo pomno promišljeno prostorno i materijalno okruženje koje je usmjereno na dijete, rezultat je djelovanja odgovornog odgojitelja koji je otvoren za nove ideje, empatičan i pun znanja te je spreman planirati i osmišljavati aktivnosti s pripadajućim materijalima kako bi zadovoljio dječje potrebe i interese. Zadovoljenje već spomenutih potreba i interesa u sklopu prostorno-materijalnog okruženja pozitivno utječe na razvoj djeteta, dok nedovoljna poticajnost prostora može imati negativan učinak. Djeca uče čineći i istražujući svijet oko sebe, a kako bi djeca to mogla raditi, u dnevnim boravcima vrtićkih skupina organizirani su centri raznolikih aktivnosti u kojima djeca mogu aktivno istraživati i koristiti različite strategije rješavanja problema. Neki od tih centara aktivnosti, a i prostorno okruženje općenito, kod djece potiče estetski senzibilitet i osjećaj za lijepo koji bi se trebao razvijati već od najranije dobi. Osim odgojitelja, veliku ulogu ima i arhitekt. Stručnjaci različitih profila potrebni su kako bi osmislili i oblikovali prostor koji zadovoljava estetske standarde, no ujedno i osigurava kvalitetu i sigurnost boravka djece. Uz to, vodeći se *Državnim pedagoškim standardom predškolskog odgoja i naobrazbe* (2008), potrebno je zadovoljiti prostorne kapacitete ili adaptirati postojeći objekt ako postoje mogućnosti. Često susrećemo dječje vrtiće čija struktura prostora i neadekvatna arhitektonska izvedba kvare kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa, a kako bi se to izbjeglo, potrebno je dobro poznavanje teorije od strane odgojitelja, te suradnja s arhitektima, pedagogima i ostalim stručnjacima koji zajedničkim snagama mogu uvelike unaprijediti kvalitetu odgojno-obrazovne ustanove i kvalitetu življenja djece.

10. LITERATURA

Knjige:

1. Domljan, D., Grbac, I., Jirouš Rajković, V., Vlaović, Z., Živković, V., Župčić, I. (2015). *Kvaliteta i tehnički opisi proizvoda od drva*. Sveučilište u Zagrebu, Šumarski fakultet; Hrvatska gospodarska komora.
2. Dorfles, G. (1997). *Kič: antologija lošeg ukusa*. Golden marketing.
3. Grgurić, N., Jakubin, M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*. Educa.
4. Jakubin, M. (1999). *Likovni jezik i likovne tehnike*. Educa.
5. Jakubin, M. (1990). *Osnove likovnoga jezika i likovne tehnike: priručnik za likovnu kulturu*. Prosvjeta.
6. Katić, V. (2009). *Alternativne koncepcije predškolskog odgoja*. Sveučilište u Rijeci.
7. Matijević, M. (2001). *Alternativne škole – didaktičke i pedagoške koncepcije*. Tipex.
8. Nenadić-Bilan, D. (2014). Kreativnost u Reggio pedagogiji. U R. Bacalja i K. Ivon (Ur.) *Dijete i estetski izričaji* (str. 27–36). Sveučilište u Zadru.
9. Pehofer, J. (2014). Uvod u značajke estetike za dijete u današnjem društvu. U R. Bacalja I K. Ivon (Ur.) *Dijete i estetski izričaji* (str. 11–15). Sveučilište u Zadru.
10. Philipps, S. (1999). *Montessori priprema za život-odgoj odgovornosti i neovisnosti*. Naklada Slap.
11. Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. (2008). *Državni pedagoški standardi*.

12. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić, zajednica koja uči, mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Spektar Media.
13. Slunjski, E. (2015). *Izvan okvira: kvalitativni iskoraci u shvaćanju i oblikovanju predškolskog kurikulumu*. Element d.o.o.
14. Trstenjak., A. (1987). *Čovek i boje*. Nolit.
15. Zjakić, I., Milković, M., (2010). *Psihologija boja*. Veleučilište u Varaždinu.
16. Zrilić, S. (2014). Dječje umjetničko (su)djelovanje u Agazzi vrtiću. U R. Bacalja i K. Ivon (Ur.) *Dijete i estetski izričaji* (str. 19–26). Sveučilište u Zadru.
17. Valjan Vukić, V., Miočić, M. (2014). Estetski odgoj u waldorfskoj pedagogiji. U R. Bacalja i K. Ivon (Ur.) *Dijete i estetski izričaji* (str. 37–48). Sveučilište u Zadru.

Mrežni izvori:

1. ArchDaily. <https://www.archdaily.com/935990/how-to-design-schools-and-interiors-based-on-waldorf-pedagogy> (pristupljeno 14. svibnja 2024.)
2. Valentine, M. (2006). *The Reggio Emilia Approach to Early Years Education. Learning and Teaching Scotland, Estetika i prostor*. https://education.gov.scot/media/vjtdw2cj/elc35_reggioaug06.pdf (pristupljeno 6. svibnja 2024.)
3. Valjan-Vukić, V. (2012). *Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi*. Hrčak, portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske. <https://hrcak.srce.hr/99897> (pristupljeno 5. svibnja 2024.)

IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)